

Hankilan ja Keson tuulivoimapuistojen laajennushanke, Kärsämäki ja Haapavesi

Yhteysviranomaisen lausunto ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta

HANKETIEDOT

Hankkeen nimi ja sijainti

Hankilan ja Keson tuulivoimapuistojen laajennushanke, Kärsämäki ja Haapavesi.
Sähkön siirto sijoittuu Haapajärven kaupungin alueelle.

Hankkeesta vastaa Puhuri Oy.

Yhteysviranomainen

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Hankkeesta vastaavan kuvaus hankkeesta ja sen vaihtoehdoista

Puhuri Oy suunnittelee Hankilan ja Keson tuulivoimapuistojen laajennushanketta Kärsämäen kunnassa ja Haapaveden kaupungissa. Hankealue koostuu kolmesta osaluoteesta: Keson laajennus, Hautaneva ja Hankilan laajennus. Hankealueet ja suunnitellut tuulivoimalapaikat sijoittuvat nykyisten Kesonmäen ja Hankilannevan tuulivoimapuistojen läheisyyteen ja alueille. Kesonmäen tuulivoimapuistossa on seitsemän nykyistä tuulivoimalaa ja Hankilannevan tuulivoimapuistossa kahdeksan. Hankealueet sijaitsevat lähimmillään noin 8,5 kilometrin etäisyydellä Kärsämäen keskustasta ja 13 km etäisyydellä Haapaveden keskustasta.

Hankilan tuulivoimapuiston laajennusosa on noin 560 hehtaaria, Hautaneva noin 1510 hehtaaria ja Keson laajennus 2080 hehtaaria. Koko hankealueen laajuus yhteensä on noin 4150 hehtaaria. Hankealueet ovat pääosin metsä- ja maatalouskäytössä ja koostuvat pääosin eri ikäisestä ojitetusta talousmetsästä, suoalueista sekä peltomaista.

Hankealueelle suunnitellaan yhteensä enintään 33 uuden tuulivoimalan rakentamista (VE1). Yhden tuulivoimalan kokonaiskorkeus on enintään 300 metriä ja voimaloiden kokonaisteho enintään 330 MW.

Arvioitavat vaihtoehdot:

VE0: Hanketta ei toteuteta.

VE1: Hankealueelle rakennetaan enintään 33 tuulivoimalaa.

Hankealueella tuotetun sähkön siirtämiseksi valtakunnan verkkoon on alustavasti tarkasteltavana nykyiset liityntäpisteet Kesonmäen ja Hankilannevan hankealueilla. Mikäli näissä liityntäpisteissä ei riitä kapasiteetti, liitetään hankealueiden tuulivoimalat valtakunnanverkkoon hankealueen itäpuolelle sijoittuvan Fingrid Oyj:n 400 kV Metsälinja-voimajohdon rinnalle rakennettavan voimajohdon kautta. Voimajohdon päätepiste on Pysäysperän sähköasema Haapajärvellä.

Sähkönsiirto Hautanevan osa-alueelta on suunniteltu toteutettavan uudella rakennettavalla ilmajohtolla Pysäysperän sähköasemalle Haapajärvelle. Sähkönsiirron suunnitelmat tarkentuvat hankesuunnittelun ja vaikutusten arvioinnin edetessä. Hautanevan osalta tutkitaan alustavasti kahta eri reittiä (SVEA ja SVEB):

SVEA: Hankkeen sähkönsiirtoa varten hankealueelle rakennetaan sähköasema. Hankealueen sisäinen sähkönsiirto toteutetaan maakaapeleilla. Sähkönsiirron liityntä tullaan toteuttamaan Fingrid Oyj:n Pysäysperän sähköasemalla. Liityntää varten rakennetaan uusi ilmajohto. Sähkönsiirtoreitti sijoittuu pääosin Fingridin 400 kV Metsälinja-voimajohdon rinnalle.

SVEB. Hankkeen sähkönsiirtoa varten hankealueelle rakennetaan sähköasema. Hankealueen sisäinen sähkönsiirto toteutetaan maakaapeleilla. Sähkönsiirron liityntä tullaan toteuttamaan Fingrid Oyj:n Pysäysperän sähköasemalla. Liityntää varten rakennetaan uusi ilmajohto. Sähkönsiirtoreitti sijoittuu pääosin Fingridin 400 kV Metsälinja-voimajohdon rinnalle. Vaihtoehto SVEB kiertää hankealueen eteläpuolella sijaitsevan Hirsinevan Natura-alueen

Hankealueelle rakennetaan yksi sähköasema sisäisen sähkönsiirron toteuttamiseksi. Sähköasemalle on alustavan suunnittelun perusteella kolme mahdollista sijaintia.

YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTIMENETTELYN VIREILLETULO

Puhuri Oy on 16.5.2023 saattanut vireille ympäristövaikutusten arviointimenettelyn (jäljempänä arviointimenettely) toimittamalla Pohjois-Pohjanmaan elinkeino- ja ympäristökeskukseen (jäljempänä ELY-keskus) Hankilan ja Keson tuulivoimapuistojen laajennushankehanketta koskevan ympäristövaikutusten arviointiohjelman (jäljempänä arviointiohjelma).

Hankkeen arviointimenettelyn tarve määräytyy ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (jäljempänä YVA-laki) liitteen 1 kohdan 7e perusteella.

ENNAKKONEUVOTTELU

Yhteysviranomaisen järjesti ennakkoneuvottelut 25.8.2022 ja 15.2.2023 edistämään muun muassa hankkeen vaatimien arviointi-, suunnittelu- ja lupamenettelyjen kokonaisuuden hallintaa sekä hankkeesta vastaavan ja viranomaisten välistä tiedonvaihtoa. Ensimmäisessä ennakkoneuvottelussa käsiteltiin ainoastaan Hankilannevan laajennusta Kärsämäellä. Hankevastaava päivitti suunnitelmia myöhemmin ja toisessa ennakkoneuvottelussa käsiteltiin sekä Hankilannevan laajennusta, että Haapaveden kaupungin puolelle sijoittuvia Kesonmäen laajennusta ja Hautanevan aluetta.

Ennakkoneuvotteluihin osallistuivat yhteysviranomaisen, Kärsämäen kunnan, Haapaveden kaupungin, hankevastaavan ja YVA-konsultin lisäksi edustajat Haapajärven kaupungista, Pohjois-Pohjanmaan liitosta, Pohjois-Pohjanmaan maakuntamuseosta ja Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksesta. Edellisten lisäksi ensimmäiseen ennakkoneuvotteluun osallistui edustaja Metsähallituksen Luontopalveluista.

ARVIOINTIOHJELMASTA TIEDOTTAMINEN JA KUULEMINEN

Yhteysviranomaisen tiedotti arviointiohjelmasta ja sen nähtävilläolosta sekä mielipiteiden ja lausuntojen esittämisen mahdollisuudesta julkisella kuulutuksella 8.6.–7.8.2023. Kuulutus ja arviointiohjelma julkaistiin ELY-keskuksen verkkosivuilla www.ely-keskus.fi/kuulutukset/pohjois-pohjanmaa ja ympäristöhallinnon verkkosivuilla www.ymparisto.fi/hankilannevantuulivoimayva. Ilmoitus kuulutuksesta on lähetetty Kärsämäen kuntaan sekä Haapaveden ja Haapajärven kaupungeille julkaistavaksi niiden verkkosivuilla. Lisäksi arviointiohjelmasta ja sen nähtävilläolosta sekä mahdollisuudesta mielipiteiden ja lausuntojen esittämiseen on tiedotettu Pyhäjokiseutu-, Selänne- ja Haapavesi -lehdissä sekä Kalevassa viikolla 23 julkaistuilla lehti-ilmoituksilla.

Arviointiohjelmaan on voinut tutustua kuulemisaikana paperimuodossa edellä mainittujen kaupunkien ja kuntien asiointipisteissä ja kirjastoissa sekä Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksessa.

Arviointiohjelmaan liittyen järjestettiin yleisötilaisuudet keskiviikkona 14.6.2023 klo 18.00–20.00 hybriditilaisuutena Haapaveden opistolle ja tiistaina 20.6.2023 klo 17.00–19.00 hybriditilaisuutena Kärsämäellä Frosteruksen koulussa. Haapaveden yleisötilaisuudessa oli yhteysviranomaisen, hankkeesta vastaavan, YVA- ja kaavakonsultin sekä Haapaveden kaupungin edustajien lisäksi läsnä paikan päällä noin 17 henkilöä ja etäyhteydellä osallistui 16 henkilöä. Kärsämäen yleisötilaisuudessa oli yhteysviranomaisen, hankkeesta vastaavan, YVA- ja kaavakonsultin sekä Kärsämäen kunnan edustajien lisäksi enintään 7 henkilöä ja etäyhteydellä osallistui 1 henkilö. Haapaveden yleisötilaisuudessa esiin nousseita asioita olivat mm. terveysvaikutukset etenkin äänimaiseman osalta, kaivostoiminnan huomioonottaminen, kaavoitus sekä ilmastotavoitteet ja Haapaveden kaupungin vaikutusmahdollisuudet asiaan

päätöksenteossa. Kärsämäen yleisötilaisuudessa esitettiin kysymys koskien kulkuyhteyttä hankealueelle.

Seurantaryhmä

Hankkeesta vastaava on kutsunut koolle seurantaryhmän tukemaan ympäristövaikutusten arviointityötä. Seurantaryhmään kutsutut tahot on lueteltu arviointiohjelmassa. Seurantaryhmä kokoontui 20.10.2022 ja 17.4.2023 Teams-etäyhteydellä. Seurantaryhmän kokoukseen osallistui Kärsämäen kunta, Haapaveden ja Haapajärven kaupungit, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan liitto ja Metsäkeskus sekä Ruhalaisen metsätie. Lisäksi kokoukseen osallistuivat hankkeesta vastaava Puhuri Oy ja YVA-konsultti FCG Finnish Consulting Group Oy.

ARVIOINTIOHJELMASTA ANNETUT LAUSUNNOT JA MIELIPITEET

Yhteysviranomaisen pyysi lausunnot arviointiohjelmasta hankkeen vaikutusalueen kunnilta ja kaupungeilta sekä muilta viranomaisilta, joita asia todennäköisesti koskee. Lausuntopyyntö lähetettiin tiedoksi myös hankkeen vaikutusalueen keskeisimmille yhdistyksille ja sidosryhmille. Arviointiohjelmasta toimitettiin yhteysviranomaiselle 17 lausuntoa ja 3 mielipidettä.

Seuraavassa on esitetty yhteysviranomaisen näkemys kuulemispalautteen keskeisestä sisällöstä. Saadut lausunnot ja mielipiteet on esitetty yhteysviranomaisen lausunnon liitteenä 1. Yhteenvedosta on tietosuojasyistä poistettu henkilötiedoiksi katsotut tiedot. Alkuperäiset versiot lausunnoista ja mielipiteistä mahdollisine liitteineen on toimitettu hankkeesta vastaavan käyttöön.

Yhteenvedo lausunnoista ja mielipiteistä

Cinia Oy toteaa, että tuulivoimapuistohankkeen vaikutusalueelle ei jatkossa voida rakentaa radiolinkkijärjestelmiä ja pyytää huomioimaan hankkeesta teleliikenteelle aiheutuvat haitat.

Elenia Verkko Oyj toteaa, että Hankilan ja Keson laajennuksen sekä Hautanevan tuulipuistojen sähköverkon liittämisvaihtoehtoja selvittäessä on tarpeen olla yhteydessä sekä Elenia Verkko Oyj:hin, että Fingrid Oyj:hin. Hautanevan tuulipuiston osalta Elenia kannustaa suunnittelemaan yhteisiä liittymisjohtoja alueelle muiden suunnitteilla olevien tuulivoimapuistojen kanssa.

Fingrid Oyj toteaa, että kantaverkkoliityntöjen tulee täyttää Fingridin yleisissä liittymisehdoissa (YLE) esitetyt tekniset vaatimukset ja voimalaitosten tulee täyttää Fingridin järjestelmätekniset vaatimukset (VJV). Kustakin liittynnästä sovitaan erillisellä liittymissopimuksella tapauskohtaisesti. Fingrid muistuttaa, että se ei ota lausunnossaan kantaa tuulivoima-alueen tai liityntäjohtojen teknisiin ratkaisuihin. Yhtiö on lausunut erikseen Hautanevan laajennuksen, Hankilan laajennuksen sekä Keson laajennuksen osayleiskaavojen osallistumis- ja arviointisuunnitelmista (nähtävillä kunnissa 5.6.-3.7.2023). Kaavalausunnoissa tuotiin esille tietoja Fingridin voimajohdoista (mm. Metsälinjan vahvistamisen YVA-menettely).

6.9.2023

Fingrid muistuttaa, että muiden kuin Fingrid Oyj:n omistamien voimajohtojen osalta tulee pyytää erillinen lausunto voimajohtojen omistajilta.

Haapajärven kaupunki tuo lausunnossaan esille Haapajärven Pysäysperän sähköasemalle suuntautuvien tuulivoimahankkeiden runsaan määrän ja niiden aiheuttaman kestäättömän tilanteen kaupungin alueelle, luonnolle, ihmisille ja maa- ja metsätaloudelle. Kaupunki toteaa lausunnossaan, että se ei enää hyväksy alueelleen rakennettavaksi uusia sähkönsiirtoreittejä ja ainoa hyväksyttävissä oleva vaihtoehto suunniteltujen siirtoreittien vuoksi on vaihtoehto VE0. Haapajärven kaupunki toteaa, että siirtolinjojen osalta vaikutukset ovat metsätalouden harjoittamisen kannalta erittäin vaikuttavat, koska siirtolinjojen alue tulee pitää joko täysin tai osittain puustosta vapaana. Liikenteen vaikutuksia ei voida kaupungin mukaan pitää vähäisinä ja siksi sen vaikutuksia on syytä tutkia laajemmalla vaikutusalueella kuin vain hankealueella. Rakennetulla ympäristöllä on vaikutuksia ihmisiin ja voimaloiden ollessa kyseessä välke ym. vaikutukset näkyvät kilometrien päähän ja näkymänä jopa 30 kilometrin etäisyydelle. Lähikuntien alueella on valmiina, rakenteilla tai suunnitteilla useita tuulivoimapuistoja, jotka toteutuessaan sisältävät useita satoja voimaloita, mistä syystä hankkeiden yhteisvaikutukset tulee tutkia tarkemmin. Suunnittelussa ja rakentamisen aikana tulee huomioida luontoarvojen säilymisen toteutuminen ja rakentamisen vähähiilisyys. Kaupunki suosittaa hanketoimijaa kompensoimaan luonnolle aiheuttamansa negatiivisen haittavaikutuksen esim. istuttamalla vastaavan määrän metsää.

Kaupunki huomauttaa sähkönsiirtolinjojen suunnitteluun liittyen, että Fingrid on linjauksessaan kiertämässä Hirsinevan Natura-alueita. Hankealueelle sijoittuu myös kurkien syysmuuttoreitti ja alueen tuulivoima-alueet muodostavat useita kymmeniä kilometrejä pitkän yhtenäisen voimala-alueen, jolla saattaa olla vaikutuksia kurkien levähdyspaikkojen löytämisessä.

Kaupunki toteaa, että kahdella alueella on maakuntakaavassa tuulivoima-alueen merkintä. Hankilan laajennus ja osa Kesonmäestä sijoittuvat alueiden ulkopuolelle. Yhteisvaikutukset tulevat olemaan mittavat ja niihin tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Haapaveden kaupungilla ei ole huomautettavaa YVA-ohjelmasta.

Ilmatieteen laitoksella ei ole lausuttavaa Hankilan ja Keson tuulivoimapuistojen laajennushankkeen YVA-ohjelmaan, koska alue on yli 20 km päässä lähimmästä laitoksen säätutkasta. Laitos esittää kuitenkin huolensa voimala-alueiden mahdollisista häiriökaiuista säätutkamittauksiin. Alueelle ja sen ympäristöön on suunnitteilla ja toteutuksessa laajasti tuulivoimahankkeita ja vaikka voimalat sijaitsisivat yli 100 km etäisyydellä säätutkasta, eri hankkeiden yhteisvaikutusten aiheuttamat häiriökaiut tulevat näkymään säätutkahavainnoissa. Yhteisvaikutuksista johtuen säätutkahavainnoja ei voida mitata näiltä alueilta ja se saattaa vaikuttaa turvallisuussäpäpalveluihin alueella.

Kärsämäen kunta puoltaa hankkeen toteuttamisesta vaihtoehdon VE1 mukaisena. Sähkönsiirron vaihtoehtojen osalta Kärsämäen kunnalla ei ole lausuttavaa.

6.9.2023

Luonnonvarakeskus (Luke) on tiivistänyt lausuntonsa seuraavasti: Kanalintujen esiintymisen selvittämiseksi suunnittelualueella olisi hyvä tehdä soidinpaikkaselvitykset yksittäisen selvityksen sijaan useampana peräkkäisenä vuonna. Soidinselvitysten tulokset ovat tärkeitä ja ne tulee ottaa huomioon voimaloiden sijoittelussa. Hankealueella saattaa esiintyä kaikkia neljää suurpetoa ja metsäpeura. Alueella ja/tai sen läheisyydessä sijaitsee metsäpeuran lisääntymis-, talvilaidun- ja vaellusalueita.

Luke näkee, että nykyinen tuulivoimarakentaminen ja sen jatkosuunnitelmat saattavat muodostaa vakavan uhan Suomenselän ja koko metsäpeurakannan elinvoimaisuudelle yhdessä muiden muutostekijöiden kanssa. Tämän hankkeen YVA-selostuksessa tulee osoittaa erityistä painoarvoa ympärillä sijaitsevien tuulivoimahankkeiden yhteisvaikutuksiin laajemmassa mittakaavassa. Selostusvaiheessa tulee kiinnittää huomiota erityisesti rakentamisvaiheen ajankohtaan ja ekologisten yhteyksien säilyttämiseen. Luke huomauttaa myös, että osalla lajeista mahdollinen vaikutusalue (yhteisvaikutukset) saattaa olla hyvin laaja. Tilanne on tällainen, kun samoille reviereille ja lajin esiintymisalueille (esim. susi, karhu, metsäpeura) suunnitellaan useita tuulivoimahankkeita. Hankkeessa tulee kiinnittää huomiota riittäviin etäisyyksiin sekä tuulivoima-alueiden että tuulivoima-alueiden ja Natura-alueiden välissä.

Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa yksityiskohtaisessa lausunnossaan, että maakuntakaavassa osoitetut tuulivoima-alueet ovat ensisijaisia seudullisten tuulivoima-alueiden sijoittamispaikkoja. Keson laajennuksen hankealue sijoittuu eteläisintä ja itäisintä aluetta lukuun ottamatta 1. vaihemaakuntakaavassa osoitetulle tuulivoimaloiden alueelle (tv-1, 352 Kesonmäki). Hautanevan tuulivoimapuiston hankealue sijoittuu pääosin 3. vaihemaakuntakaavassa osoitetulle tuulivoimaloiden alueelle (tv-1, 375, Hankilanneva). Hankilan laajennuksen hankealuetta ei ole osoitettu lainvoimaisissa maakuntakaavoissa tuulivoimaloiden alueena. Loppuvuodesta 2021 käynnistyneessä Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan luonnoksessa Hautanevan alue on osoitettu uutena tuulivoimaloiden alueena (tv-3, 501 Multakaarronneva). Keson ja Hankilan laajennusalueita ei ole osoitettu uusina tuulivoimapotentiaalisina alueina energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavan luonnoksessa. Hankilan ja Keson laajennushankkeiden sekä Hautanevan hankealuetta tarkastellaan uudelleen saadun palautteen ja selvitystiedon pohjalta ennen vuoden 2023 lopulla pidettävää viranomaiskuulemiskierrosta.

Liiton lausunnossa esitetään energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavamenettelyä ja TUULI-hanketta. Liitto esittää, että maakuntakaavan etenemisaikataulu on syytä päivittää YVA-selostukseen sekä huomioida ja yhteensovittaa tuulivoimahankkeen YVA- ja kaavoitusmenettelyn aikataulu.

Liitto toteaa lausunnossaan, että sähkönsiirron ratkaisut tuottavat merkittäviä vaikutuksia tuulivoimapuistojen ulkopuolelle ja pitää hyvänä asiana sitä, että hankkeiden sähkönsiirtoratkaisuissa ja linjauksissa pyritään hyödyntämään olemassa olevia voimajohtokäytäviä ja nykyisiä liityntäpisteitä.

Liitto toteaa, että yksi hankkeen todennäköisesti merkittävistä vaikutuksista kohdistuu arvokkaiisiin kulttuurimaisema-alueisiin. Tuulivoimahankkeen vaikutusalueella sijaitsee yksi valtakunnallisesti arvokas maisema-alue, useita

6.9.2023

maakunnallisesti arvokkaita kulttuurimaisema-alueita ja useita maakunnallisesti arvokkaita rakennettuja kulttuuriympäristökohteita, erityisesti Karsikkaan kylässä. Vaikutukset on arvioitava huolellisesti ja esitettävä lievennystoimenpiteitä. Energia- ja ilmastovaihemaaakuntakaavan laatimisen tueksi valmistuneen maisemaselvityksen mukaan hankealueiden suunnitellut voimat näkyvät selkeästi kaikille maakunnallisesti arvokkaille kulttuurimaisema-alueille sekä lähialueen järville ja viljelysalueille, kuten Vatjusjärven, Kuusaanjärven ja Settijärven ympärille. Suuria maisemavaikutuksia kohdistuu myös Hautanevan hankealueen ja Hankilan laajennuksen välittömässä läheisyydessä sijaitsevalle Hirsinevan Natura-alueelle. Lisäksi tuulivoimat tulevat näkymään selkeästi hankealueen ympärillä sijaitseviin kyliin, jotka voivat jäädä usean tuulivoima-alueen ympäröimäksi. Hankkeen vaikutusten arvioinnissa on huomioitava vaikutukset ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen. Hankilan laajennuksen hankealueelle ja sen välittömään läheisyyteen sijoittuu valtakunnallisesti arvokas Karsikkamäen maisemakallioalue, jonka alueelle ei tule sijoittaa voimaloita.

Hautanevan suunnittelualue rajautuu maakuntakaavassa osoitettuun Hirsinevan suojelualueeseen ja Natura-alueeseen, johon tulee kohdistumaan merkittäviä vaikutuksia myös sähkönsiirrosta, mikäli se toteutetaan alueen läpi sekä yhteisvaikutuksista. Hankkeen vaikutukset Hirsinevan luonnonsuojelualueeseen on arvioitava huolellisesti. Kesonmäen ja sen laajennuksen poikki luoteis-kaakko-suunnassa sekä Hankilannevan laajennuksen välittömässä läheisyydessä kulkee TUULI-hankkeen yhteydessä laaditussa maakunnallisen viherrakente- ja ekosysteemipalveluselvityksessä tunnistettuja luonnon ydinalueita yhdistäviä ekologisia yhteyksiä. Hankealueilla ja niiden läheisyydessä sijaitsee myös metsäpeuran elinympäristöjä. Hankkeen YVA-menettelyssä on arvioitava riittävällä tarkkuudella hankkeen vaikutukset metsäpeuroihin ja kiinnitettävä huomiota, että riittävän leveä ekologinen yhteys eläinten liikkumiseen säilyy alueen mahdollisen rakentamisen jälkeenkin. Kesonmäen laajennuksen luoteisin osa sijoittuu Nivalan susireviirille ja tuulivoimahankkeen vaikutukset susireviiriin on arvioitava riittävällä tarkkuudella.

Liiton arvion mukaan merkittäviä vaikutuksia syntyy yhteisvaikutuksista lähialueen toiminnassa olevien tuulivoimapuistojen (Kesonmäki, Hankilanneva ja Ristiniitty), Kukonahon luvitetun tuulivoimapuiston ja suunnitteilla olevien Hakulinkankaan ja Riitamaa-Nurmesnevan tuulivoimapuistojen kanssa. Vaikutuksia kohdistuu erityisesti arvokkaille kulttuurimaisema-alueille ja ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen sekä Hirsinevan Natura-alueelle ja metsäpeuraan. Yhteisvaikutuksia muiden hankkeiden kanssa syntyy myös sähkönsiirrosta erityisesti sijoituessaan Natura-alueelle ja arvokkaalle maisema-alueelle. Yhteisvaikutusten arvioinnissa on arvioitava yhteisvaikutukset erityisen huolellisesti ja esitettävä lieventämistoimenpiteitä.

Pohjois-Pohjanmaan museo esittää arkeologiaa koskevassa lausunnossaan Hankilan, Keson ja Hautanevan sekä sähkönsiirtoreittien läheisyydessä sijaitsevat tunnetut muinaismuistolailla (295/1963) rauhoitetut kiinteät muinaisjäännökset. Museon toteaa, että arkeologisista kohteista tulee käyttää muinaisjäännösrekisterin mukaisia nimiä ja kohteiden yhteyteen tulee liittää niiden muinaisjäännöstunnukset. Museo huomauttaa, että YVA-ohjelman kohdekuvauksista puuttuu kohde Riihikaarto pohjoinen (1000034425) ja

6.9.2023

Lankkukangas (1000026307). Museo suosittelee, että kohteet esitetäisiin myös taulukkomuodossa.

Museolla on käytössä myös LIDARK-aineisto, joka koostuu laserkeilatuilta alueilta tekoälymallin avulla tunnistetuista tervahautoista ja hiilimiiluista. Keson ja Hautanevan osa-alueilta sekä sähkönsiirtoreittien läheisyydessä on tunnistettu LIDARK-hankkeessa hiilimiiluja/tervahautoja. Vuonna 2022 inventoidulta Hankilan osa-alueelta ei tunneta tarkastamattomia LIDARK-kohteita. YVA-ohjelmassa on esitetty hankealueilla sijaitsevat muinaisjäännökset ja maastokartalle merkityt tervahaudat, joita ei ole tarkastettu maastossa. Museo huomauttaa, että kaikkia alueiden tervahautoja ei ole merkitty maastokartalle, vaan esimerkiksi LIDARK-aineiston perusteella tervahautoja on hankealueilla paljon tunnettua enemmän. On siis tärkeää, että inventoijat saisivat tiedon LIDARK-kohteista ennen inventointia, jotta alueen täydennysinventoinneilta vältyttäisiin.

Hankealueiden ja sähkönsiirtoreittien inventoinnissa tulee huomioida koko hankealue keskittyen arkeologisesti potentiaalsiin alueisiin sekä muuttuvan maankäytön alueisiin. Inventoinnissa tulee kiinnittää huomiota myös historiallisen ajan kohteisiin. Uusille kohteille tulee määrittää aluerajaus. Mikäli inventointialueella on ennestään tunnettuja kohteita, joilla ei ole aluerajaus, tulee myös niille sellainen esittää raportissa. Arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistuvissa vaikutusten arvioinnissa tulee huomioida tuulivoimaloiden sijainnin, tiestön, sähköaseman ja maakaapelilinjojen lisäksi mahdolliset maa-aineksen ottoapaikat, mahdolliset maan läjitysapaikat sekä väliaikaiset nosto-, varastointi-, pysäköinti- ja työmaaparakkialueet. Vaikutusten arvioinnissa tulee huomioida tuulivoimapuiston ja sähkönsiirtoreittien rakentamisen aikaiset, käytön aikaiset ja käytön lopettamisen aikaiset toimet. Museon lausunnossa on esitetty yksityiskohtaisemmin inventointia ja vaikutusten arviointia.

Lausunnossa todetaan, että muinaisjäännöksiä ei saa jäädä sähkönsiirtoreiteilla pylväiden harusten väliselle alueelle ja tv-alueita ei tule sijoittaa siten, että muinaisjäännös jäisi tv-alueelle.

Pohjois-Pohjanmaan museo toteaa arvokkaita maisema-alueita ja rakennettua kulttuuriympäristöä koskevassa lausunnossaan, että arviointiohjelmassa ei ole mainittu maakunnallisesti arvokkaaksi rakennetun kulttuuriympäristön arvoalueeksi luokiteltua Karsikkaan kylää. Karsikkaan kylä tulee lisätä taulukoihin ja karttoihin sekä laatia riittävät havainnekuvat. Kuvauspisteinä tulee olla Karsikkaan kylä ja muut lähi- ja välialueen arvokkaat rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman kohteet sekä kaukoalueille sijoittuvat RKY-kohteet ja valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet.

Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitos pyytää lausunnossaan huomioimaan lausuntonsa liitteenä olevan Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen ohjeen tuulivoimapuiston suunnitteluun ja rakentamiseen.

Selänne ympäristö- ja rakennusvalvonta esittää lausunnossaan, että lähtökohtana tuulivoimaloiden suunnittelulle on 2 kilometrin etäisyys vakituisiin asuinrakennuksiin sekä loma-asuinrakennuksiin. Melu- ja välkeselvityksissä tulee ottaa huomioon hankealueen läheisyydessä sijaitsevat muut tuulivoimahankkeet.

6.9.2023

Selänne tuo esille lausunnossaan, että hankealueen sisällä on loma-asunto, jonka pihapiirissä voidaan olettaa esiintyvän ulkomelun ohjearvon ylityksiä, mikäli voimat sijaitsevat noin 1,3 km etäisyydellä.

Lausunnossa todetaan, että mikäli tuulivoima-alueella on tarkoitus läjittää suuria määriä maa-aineksia, tulee näille kohteille hakea ympäristölupa maankaatopaikkana ja huomioida maa-ainelain kannalta luvanvaraiset toiminnot ja luvituksen käytettävä käsittelyaika. Ympäristönsuojeluviranomainen suosittelee kartoittamaan maa-ainesten ottoa mahdollisimman paljon vanhoilta jo aloitetuilta kalliokiviaineksen ottoalueilta.

Suomen Erillisverkot Oy toteaa lausunnossaan, että Hankilan ja Keson tuulivoimapuistoilla ei ole vaikutusta Suomen Erillisverkot Verkkoperaattoripalvelut liiketoimintaan.

Telia Finland Oyj:llä ei ole hankkeesta huomautettavaa, mutta toteaa, että jatkossa hankkeen vaikutusalueelle ei voida rakentaa radiolinkkijärjestelmiä.

Väylävirasto esittää lausuntonaan, että liikennevaikutusten arviointi on esitetty YVA-ohjelmassa riittävällä tasolla. Lausunnossa muistutetaan, että tuulivoimalan vähimmäisetäisyys on voimalan kokonaiskorkeus (torni+lapa) + suoja-alue maantien keskeltä lukien.

Lausunnossa muistutetaan, että voimaloiden osien kuljetuksia varten maanteiden, siltojen ja rumpujen kantokyky on varmistettava hyvissä ajoin ennen kuljetuksia. Suunnittelussa tulee huomioida, etteivät voimajohdon pylväät estä tai haittaa maanteiden käyttöä. Muutoin lausunnossa muistutetaan luvista ja ohjeista, joita tulee noudattaa hankkeen toteuttamista suunniteltaessa.

Säteilyturvakeskuksella (STUK) ei ole lausuttavaa Hankilan ja Keson tuulivoimapuistojen laajennushankkeen YVA-ohjelmasta.

Ympäristöpalvelut Helmi toteaa lausunnossaan, että arviointiohjelmassa mainitun Ruhalaisessa sijaitsevan kalliokiviaineksen ottoalueen lupa on rautettu luvanhaltijan (Puhuri Oy) toimesta. Sen sijaan alueen läheisyydessä sijaitsevalla tilalla XX Puhuri Oy:llä on voimassa oleva kiviaineksen ottamisen yhtenäislupa. Helmi katsoo, että mikäli hankkeessa on tarvetta perustaa tuulivoimapuistojen laajennusalueille lisää kivi- ja maa-ainesten ottamisalueita, olisi syytä tarkastella jo tässä vaiheessa myös niistä aiheutuvia vesistö- ja ympäristövaikutuksia, vaikka ne eivät itsessään edellyttäisikään YVA-menettelyä.

Mielipide 1

Mielipiteessä tuodaan esille Karsikkaan kylään aiheutuvat vaikutukset Hankilan ja Keson tuulivoimaloista sekä muista suunnitelluista tuulivoimahankkeista, jolloin Karsikkaan kylää ympäröi joka suunnasta tuulivoimalat. Mielipiteessä esitetään, että kylällä asuvat ihmiset tulisi ottaa huomioon, eikä tuulimyllyjä saisi sijoittaa niin lähelle asutusta. Mielipiteessä tuulimyllyjen aiheuttamaa välkehaittaa pidetään suurimpana haittana ja Kesonmäen tuulivoimaloiden välkehaitta osuu mielipiteen esittäjän keittiön ikkunoihin, mikä estää ikkunoista ulos katselun silloin kun välke osuu ikkunaan. Laajennuksessa Kesonmäen tuulipuistoon tulisi kaksi myllyä vielä lähemmäs asutusta. Erityisen kirkkaaksi välke koetaan hämärän tullessa ja aikaisin aamuhämärällä.

Mielipide 2

Mielipiteessä esitetään, että vain vaihtoehto VE 0 on mahdollinen. Mielipiteen mukaan laajennusta ei voi pitää luonnollisena jatkumona, koska ensimmäisten myllyjen yhteydessä ei ole tehty ympäristövaikutusten arviointia ja monet asukkaat/loma-asukkaat saivat tiedon voimaloista vasta maastorakennuskylttien myötä. Mielipiteessä esitetään, että alkujaan alle 10 tuulimyllyn puistoa olisi käytetty markkinoinnissa harhautuksena ja se olisi rakentanut perustaa alunperinkin laajemmille suunnitelmille. Mielipiteessä nähdään ongelmalliseksi se, että YVA-ohjelma tulee asianosaisille lausuntokierrokselle, vaikka osa maastonselvityksistä on kesken, mistä johtuen paikalliset kirjoittavat pitkäaikaisia maanvuokrasopimuksia puutteellisten tietojen valossa.

Hankilan ja Keson lähialueen bio- ja geodiversiteetin osalta esitetään, että useat vierekkäiset tuulivoimapuistot muokkaavat elinympäristöä ja tulevat katkaisemaan todennäköisesti metsäpeuran ekologisen käytävän. Metsäpeuran lisäksi Karsikkaan kylän läheltä on havaintoja lepakoista. Molemmat lajit vaativat erityishuomiota elinympäristöjen säilyttämisen osalta. Karsikkaan kylältä on myös havaintoja metsäkanalinnuista. Hankealueilla on lisäksi havaittu kurkien muuttoliikennettä, pöllölajien pesimähavaintoja ja Hirsinevalla maakotkan pesintää. Mielipiteen mukaan hankealueilla on pieniä laikkuja vanhaa metsää ja lajihavaintojen perusteella vanhojen metsien lajistoa (karhut, petolinnut sudet). Hankealueilta löytyy pienehköjä karukkokankaita ja hankealueen lähialueilta useita yksityisiä luonnonsuojelualueita Hirsinevan Natura-alueen lisäksi. Mielipiteen mukaan valkolehdokin esiintyminen voi vaarantua alueen liikenneyhteyksien lisääntyessä alueella. Kasvi on tärkeä muutamille kiitäjäperhosille. Pölyttäjähönteisten osalta esitetään, että kimalaisten tila on vielä kohtuu hyvä alueen runsaasta maataloudesta huolimatta, mutta tilanne ei kuitenkaan siedä kimalaislajien ja päiväperhosten osalta elinympäristön huonontumista. Mielipiteen mukaan ulkomaisen näyttöön perustuen liiallinen tuulivoiman sijoittaminen alueelle voi vaikuttaa pölyttäjähönteislajiston säilymiseen ja vaikuttaa edelleen ravintoketjujen kautta alueen linnustoon. Mielipiteessä esitetään, että Karsikkaan alueella kaksisiipisten hönteisten tilanne vaikuttaa heikentyvän yleishavaintojen valossa vuosi vuodelta ja vaatisi lisätutkimuksia kiireesti. Tuulivoimapuistoja ei saisi mielipiteen mukaan laajentaa/lisätä kyseisellä alueella ennen kuin muutoksien syistä on saatu monivuotista lisätietoa. Myös lintujen ja lepakoiden osalta esitetään, että tarvittaisiin monivuotisia selvityksiä.

Yhteisvaikutusten osalta todetaan, että olemassa olevat tuulivoimalat ja laajennushanke yhdistettynä mahdolliseen Haapajärven Hakulinkankaan tuulivoimapuistoon muodostaa laajalle alueelle ja etenkin Haapaveden Karsikkaan kylän ihmisten ja luonnonlajien elinympäristöille merkittäviä negatiivisia yhteisvaikutuksia ja riskejä. Karsikkaan kylään esitetään tulevan useasta ilmansuunnasta maisema-, ääni- ja välkehaittaa. Hankkeessa halutaan käyttää paikallisia kallio- ja maa-aineksia ja hankealueen läheisyydessä Karsikkaassa sijaitsee Maljakallion kallioalue, jossa on mielipiteen esittäjän mukaan lupa louhia pohjavedenpinnan alapuolelta. Keson osa-alueesta noin 4 km etäisyydellä sijaitsee Varvaskallion 1 luokan pohjavesialue ja noin 5 km etäisyydellä Karsikkaan kylästä Kärämäen suuntaan Kokkola-Kajaanintien varressa on lähteitä. Mielipiteen esittäjän mukaan on todennäköistä, että näistä suunnista

6.9.2023

virtaa vettä myös Karsikkaan kylälle, jossa on yhä kiinteistöjä, joissa käytetään kaivovettä. Mielenpiteen mukaan alueen geodiversiteetin suojelun ja pohjavesivirtausten häiriöttömän kulun takaamiseksi esimerkiksi Maljakallion louhintamäärät eivät saisi nousta suuriksi. Lisätuulivoimapuistojen rakentamisella nähdään mielenpiteessä olevan hyvin todennäköinen heikentävä vaikutus suojellisesti tärkeisiin lähi- ja kaukomaisemiin viereisissä kunnissa (Nivala).

Kulttuuriympäristöä ja sensitiivisiä suojelukohteita koskien mielenpiteessä esitetään, että YVA-ohjelmasta on jäänyt päivitykset pois koskien arvokkaita paikallisia kulttuurirakennuksia ja -ympäristöjä. Lisäksi YVA-ohjelmassa ei ole mainittu Keson hankealueen lähietäisyydellä toimivaa mielenpiteen esittäjän yksityistä tutkimus- ja kulttuurikohdetta, vaikka se on saatettu tiedoksi hankevastaavalle. Yleishyödyllinen tutkimus- ja kulttuuripaikka on orientoitunut kasvi- ja hyönteislajiston tutkimukseen ja suojeluun.

Terveys- ja sosiaalisista vaikutuksista mielenpiteessä nostetaan esille melu- ja välkevaikutukset, joita on jo nykytilanteessa Keson alueella 7 tuulivoimalan verran. Tuulivoimaloiden määrän kasvaessa välkevaikutuksista aiheutuvan rasituksen esitetään olevan kohtuuton ja rinnastettavan kotirauhan rikkomiseen (26/1920, NaapL 17 §). Lisäksi tuulivoimaloiden sijaitsemisen lähimaisemassa esitetään murskaavan maaseutu ympäristön paikallisidentiteetin esimerkiksi Karsikkaan kylällä ja kokonaisia kyliä jää tuulivoimapuistojen väliin ja altistuu sähkövoimalinjoille. Mielenpiteessä esitetään, että mahdollisten erilaisten säteilyn pitkäaikaisista terveysvaikutuksista tulee tehdä tarkempia selvityksiä.

Mielenpiteessä esitetään, että hankkeen perusteluna käytetyn hiilineutraaliustavoitteen lisäksi myös luontokato on yhtä tärkeä asia ympäristöpäätöksenteossa. Lähitulevaisuudessa lienee saatavilla rakennettuun ympäristöön turvallisesti integroitua aurinkoenergiaa ja mahdollisesti myös tuulivoimaa, joten haja-asutusalueiden luontokadon laajenemista ei saisi edistää.

Tuulivoimatekniikasta ja sen käyttöön liittyen esitetään, että esimerkiksi betoniperustusten jättämistä maahan ei nähdä tulevaisuuden hupenevien maanainesvarojen myötä kestävä kehityksen mukaisena. Ilmastotieteissä on mielenpiteen mukaan epävarmuutta etenkin pohjoisen alueen tuuliolosuhteiden muuttumista makro- ja mikroilmaston osalta, joten tuulivoiman liikasijoittamisen suhteen tulisi nostaa varovaisuusperiaatetta. Myöskään Hankilan ja Keson alueita ei nähdä tuuliolosuhteiltaan voimakkaina. Mielenpiteen mukaan kansallisessa ja kansainvälisessä epävakaa sähkömarkkinajärjestelmän tilanteessa liian suuret tuulivoiman laajentamiset ja yhteen energiamuotoon keskittyminen ei ole osoittautumassa taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväksi.

Mielipide 3

Mielenpiteessä tuodaan esille, että tuulivoimahankkeet tulevat ympäröimään Karsikkaan kylän lähes kaikista ilmansuunnista ja esitetään kysymys miten näin laajojen hankkeiden yhteisvaikutusten arviointi voidaan varmistaa. Mielenpiteen mukaan ihmisiä koskevat arvioinnit ja selvitykset nousevat merkityksellisiksi, kun suunnitelmat ja mahdollinen rakentaminen ovat ennenkokemattoman suurta. Tuulivoimaloiden rakentamista sysätään mielenpiteen mukaan kunta- ja maakuntatasolla kunnan tai maakunnan rajalle, jonka yli tieto kulkee huonommin

ja vaikutusten arviointi sekä kansalaisten osallistaminen ja vaikuttaminen jää vaillinaiseksi.

Mielipiteessä on esitetty huomioon otettavia luontokohteita Hautanevan alueella. Hautanevan etelälaidalla on METSO-kohde ja ainakin neljä muuksi arvokkaaksi elinympäristöksi luokiteltua lähes luonnontilaista kohdetta. Lisäksi Hautanevan erityisen tärkeällä elinympäristökohteella sijaitsee metsästyskämpä, jota ei ole mainittu arviointiohjelmassa.

Mielipiteessä tuodaan esille Murhinkankaan historiaa ja pohditaan paikan olevan kahden tervahaudan lisäksi mahdollisesti Isonvihan aikainen pakopirtin paikka tai tervanpolttajien kämpä. Paikkaa ei ole tutkittu, mutta paikasta on tehty Museovirastolle ilmoitus. Mielipiteessä todetaan, että Murhinkangas tulee ottaa huomioon sähkönsiirtolinjaa suunniteltaessa.

YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO ARVIOINTIOHJELMASTA

Asetus ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (277/2017) määrää arviointiohjelman (YVA-ohjelma) sisällön. Hankilan ja Keson tuulivoimapuistojen laajennushankkeen YVA-ohjelma täyttää pääpiirteissään edellä mainitun asetuksen 3 §:n mukaiset vaatimukset. Hankkeen kuvaus, ympäristön nykytilan kuvaus ja arviointimenettelyn periaatteet on esitetty arviointiohjelmassa. Vuorovaikutus ja osallistuminen hankkeeseen sekä YVA-menettelyn aikataulu on kuvattu arviointiohjelmassa.

Seuraavissa luvuissa on yhteysviranomaisen YVA-ohjelman tarkistuksen sekä annettujen mielipiteiden ja lausuntojen pohjalta tehdyn tarkastelun pohjalta yhteysviranomaisen näkemys YVA-ohjelman laajuudesta ja tarkkuudesta YVA-ohjelmasta määrättyjen sisältövaatimusten mukaisesti.

Yhteysviranomaisen lausunnon valmisteluun Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksessa ovat osallistuneet seuraavat henkilöt:

Ylitarkastaja (FM, biologia) Antje Neumann (kasvillisuus, luontotyypit), ylitarkastaja (FT, biologia) Kimmo Aronsuu (pintavedet), ylitarkastaja, (FM, geologia) Maria Ekholm-Peltonen (pohjavedet), ylitarkastaja (TkL) Heli Törttö (melu), liikennejärjestelmäasiantuntija (FM, maantiede) Minna Nikula (liikenne), asiantuntija (HTL, aluetiede) Jarkko Pietilä (elinkeinot, ihmisiin kohdistuvat vaikutukset), ilmasto- ja kiertotalousasiantuntija (DI) Sanna Moilanen (ilmasto ja ilmanlaatu, luonnonvarat), alueidenkäytönasiantuntija (arkkitehti) Touko Linjama ja ylitarkastaja (FM, biologia) Minna Takalo (linnusto).

Hankekuvaus ja hankkeen vaihtoehdot

Hankkeen kuvaus, tarkoitus ja tekninen kuvaus on esitetty pääosin arviointiohjelmavaiheeseen riittävällä tavalla, mutta hankealueen määrittämisessä ja esittämistavassa on puutteita ja virheitä. Arviointiohjelman kuvan 4.1. mukaan Hankilannevan ja Kesonmäen nykyisille tuulivoima-alueille on suunnitteilla uusia tuulivoimaloita; Hankilannevalle kolme uutta tuulivoimalaa ja Kesonmäelle neljä.

Karttatarkastelun perusteella näyttäisi, että olemassa olevia hankealueita ei ole huomioitu hankkeen laajennusalueiden määrittämisessä huolimatta siitä, että alueille on suunnitteilla uusia tuulivoimaloita. Yhteysviranomaisen muistuttaa, että myös nämä alueet ovat osa tätä ympäristövaikutusten arviointimenettelyä suunnitteilla olevien uusien tuulivoimaloiden osalta ja hankerajaus tulee tehdä sen mukaisesti. Tämä korostuu etenkin Hankilannevan osa-alueella. Virheellinen esittämistapa voi johtaa osallisia harhaan ja aiheuttaa väärinymmärryksiä. Jatkossa on kiinnitettävä erityistä huomiota hankealueen määrittämiseen ja esitystapaan. Arviointiohjelmassa esitetyt pinta-alat tulee tarkistaa arviointiselostukseen ja esittää hankealueiden pinta-alat niin laajalti, kuin alueille on suunniteltu uusia voimaloita. Myös kuvan 8.2 etäisyysvyöhykkeet on määritetty virheellisesti, eikä etäisyyksissä ole kuvan perusteella huomioitu Hankilannevan olemassa olevalle tuulivoimapuistoalueelle suunniteltuja voimaloita. Virheellinen esittämistapa antaa väärän kuvan alueen suunnittelutilanteesta ja vaikutusalueen laajuudesta. Arviointiselostukseen on täsmennettävä edellä esitetyt puutteet ja virheet.

Arviointiohjelman tiivistelmässä on hyvin suppeasti esitetty, että Keson tuulivoimapuiston alueella on seitsemän tuulivoimalaa ja Hankilan tuulivoimapuistossa kahdeksan. Olemassa olevia tuulivoimaloita ei ole sen enempää käsitelty arviointiohjelmassa. Lähtötilanteen selkiyttämiseksi ja kokonaisuuden hahmottamiseksi sekä arviointityön nykytilakuvauksen tueksi, hankekuvauksessa olisi tullut kuvata olemassa olevien Hankilannevan ja Kesonmäen tuulivoimaloiden koko, teho sekä tuulivoima-alueiden pinta-alat sekä se, kuinka suuri hankekokonaisuus alueelle laajennushankkeen toteutuessa voisi enintään syntyä. Olemassa olevat tuulivoimalat muodostavat kuitenkin alueen nykytilan, joten ne on otettava huomioon arviointityössä.

Hankkeen taustaksi on esitetty hankkeesta vastaavan tavoite osaltaan pyrkiä niihin ilmastopoliittisiin tavoitteisiin, joihin Suomi on kansainvälisin sopimuksin sitoutunut. Arviointiohjelmassa on tunnistettu hankkeen toimialaan liittyviä kansainvälisiä, kansallisia ja maakunnallisia poliittisia tavoitteita ja strategioita. Tässä kohtaa olisi hyvä huomioida myös kiertotalouden strateginen ohjelma, joka on valtioneuvoston vuonna 2021 hyväksymä periaatteellinen ohjelma, jonka tavoitevuosi on 2035. Arviointiohjelmassa olisi voinut tuoda esille myös hankkeesta vastaavan tavoitteet ryhtyä laajentamaan jo olemassa olevia Hankilan ja Keson tuulivoimapuistoja.

Yhteysviranomaisen esittää, että Hankilan ja Keson tuulivoimapuistojen laajennushankkeen suuruusluokkaa voisi tuoda arviointiselostuksessa paremmin esille vertaamalla hankkeen vuosittaisen sähkön nettotuotannon määrää tarkemmin kansallisiin ja kansainvälisiin sitoumuksiin ja tavoitteisiin. Hankkeen tavoitteet ja merkitys koko Suomen tuulivoimatuotannon ja sähkönkulutuksen osalta tulisivat näin paremmin esille.

Arvioitavat vaihtoehdot

YVA-asetuksen 3 §:n 2) kohdan mukaan ympäristövaikutusten arvioinnissa tulee esittää hankkeen kohtuulliset vaihtoehdot, jotka ovat hankkeen ja sen erityisominaisuuksien kannalta vartenotettavia ja joista yhtenä vaihtoehtona on hankkeen toteuttamatta

jättäminen, jollei tällainen vaihtoehto ole erityisestä syystä tarpeeton. YVA-menettelyn tavoitteena on tukea päätöksentekoa ja tuottaa tietoa hankkeen vaihtoehtoisista toteuttamisvaihtoehdoista ja niiden ympäristövaikutuksista sekä niiden vaikutusten eroavuuksista.

Hankilan ja Keson tuulivoimapuistojen laajennushankkeessa tarkastellaan vain yhtä vaihtoehtoa VE1 (enintään 33 tuulivoimalaa) ja tämän lisäksi tarkastellaan hankkeen toteuttamatta jättämistä eli vaihtoehtoa VE0. Tarkastelu toteutetaan voimalatyypillä, jossa kokonaiskorkeus on enintään 300 m. Yhteysviranomaisen toteaa menetelmällisenä puutteena, että hankkeen ohjelmavaiheessa on esitetty vain yksi vaihtoehto VE1. Selostusvaiheessa tarkastelussa tulisi olla myös muita realistisia vaihtoehtoja.

Arviointiohjelmassa on esitetty perusteluita hankealueen laajuuden ja voimalasijoittelun muodostamisesta. Arviointiohjelmassa on muun muassa esitetty, että tuulivoimalat on pyritty sijoittamaan siten, että lähimpiin asuin- ja lomarakennuksiin on riittävä etäisyys. Arviointiohjelmasta ei kuitenkaan käy ilmi, mikä tämä riittävä etäisyys on. Yhteysviranomaisen toteaa, että yleinen käytäntö on sijoittaa tuulivoimalat vähintään 2 kilometrin etäisyydelle asutuksesta. Myös Selänne ympäristö- ja rakennusvalvonta on todennut lausunnossaan saman. Mikäli tästä poiketaan, tulee asiaa tarkastella jatkosuunnittelussa ja vaikutusarvioinnin pohjalta sekä selvittää huolella, millainen vaikutus voimalasijoittumisella on asumiselle.

Sähkönsiirron vaihtoehdot

Hankilan ja Keson laajennusalueilta sähkö on tarkoitus siirtää valtakunnanverkkoon hankealueilla jo sijaitsevien sähköasemien kautta. Mikäli näissä ei riitä kapasiteetti, liitetään hankealueiden voimalat valtakunnanverkkoon hankealueen itäpuolelle sijoittuvan Fingrid Oyj:n 400 kV Metsälinja-voimajohdon rinnalle rakennettavan voimajohdon kautta. Päätepiste on Haapajärvellä Pysäysperän asema. Hautanevan sähkönsiirron osalta on esitetty kaksi vaihtoehtoa SVEA ja SVEB. Sähkönsiirron vaihtoehtojen osalta tulee esittää myös niin sanottu 0-vaihtoehto, jossa hanketta/sähkönsiirtoa ei toteuteta.

Molemmat sähkönsiirtovaihtoehdot (SVEA, SVEB) noudattavat YVA-menettelyssä olevan Fingridin 400 kV Metsälinja-voimajohdon linjausta sijoittuen sen rinnalle ja suuntautuen samalle kantaverkon liityntäpisteelle Haapajärven Pysäysperälle. Tarkasteltavat sähkönsiirron vaihtoehdot eroavat toisistaan vain vähän; vaihtoehto SVEA kulkee Hirsinevan Natura-alueen läpi ja vaihtoehto SVEB kiertää sen. Haapajärven kaupunki on muistuttanut lausunnossaan, että Fingrid on linjauksissaan kiertämässä Hirsinevan Natura-aluetta. Tämä seikka tulee huomioida sähkönsiirron jatkosuunnittelussa. Jo hankkeen arviointiohjelmavaiheessa olisi ollut hyvä tarkastella myös muita sähköverkon liityntäpisteitä. Yhteysviranomaisen tuo esille Haapajärven Pysäysperän sähköaseman kapasiteetin rajallisuuden useiden Pohjois-Pohjanmaan hankkeiden suunnitellessa sähkönsiirtoa ko. sähköasemalle. Tiivis yhteistyö muiden tuulivoimahankkeiden kanssa sekä yhteys Fingridin suuntaan on tarpeen, jotta tuulivoimahankkeiden sähkönsiirto valtakunnanverkkoon saadaan optimoitua

6.9.2023

ympäristöllisesti hyväksyttävillä, lyhyillä ja useiden hankkeiden käyttöön soveltuvilla voimajohdoilla. Sähkönsiirtoyhteistyö vaatii laajempaa sähkönsiirtoreittien ja uusien sähköasemien tarkastelua. Lisäksi on huomioitava, että Haapajärven kaupunki on tuonut Pysäysperän sähköasemaan kohdistuvat paineet esille lausunnossaan ja toteaa, että se ei enää hyväksy alueelleen rakennettavaksi uusia sähkönsiirtoreittejä. Yhteysviranomaisen kehottaa jatkamaan sähkönsiirtosuunnittelua yhteistyössä muiden alueen tuulivoimahankkeiden kanssa. Myös Elenia on lausunnossaan kehottanut alueen hanketoimijoita suunnittelemaan yhteisiä liittymisjohtoja.

Yhteysviranomaisen kiinnittää huomiota, että hankekuvauksessa ei ole esitetty voimajohdon jännitettä tai kokonaispituutta. Voimajohdon jännite on tuotu esille teknisen kuvauksen yhteydessä, mutta selkeyden vuoksi voimajohdon jännitteen suuruus olisi tullut tuoda esille jo hankekuvauksen yhteydessä. Myös maakaapeleiden keskijännite olisi tullut tuoda esille. Epäselväksi jää, onko se riittävä. Hankekuvauksessa on esitettävä aina kaikki hankkeen osiot: tuulivoima-alueet, voimajohto, sekä muut rakenteet, kuten tiestö, maakaapelointi ja sähköasema.

Hankkeen edellyttämät suunnitelmat, luvat ja päätökset

Hankkeen edellyttämät suunnitelmat ja luvat sekä niihin rinnastettavat päätökset on melko kattavasti tunnistettu arviointiohjelmassa. Yhteysviranomaisen katsoo, että arviointiselostuksessa tulee esittää täydennetyt ja korjatut tiedot suunnitelmista, luvista ja niihin rinnastettavista päätöksistä.

Yhteysviranomaisen huomauttaa, että mikäli rakennusluvat haetaan vuonna 2025 tai myöhemmin, tulee menettelyissä huomioida eduskunnan 1.3.2023 hyväksymä rakentamislaki, joka tulee voimaan 1.1.2025 alkaen, ja jonka mukaisia rakentamislupia hanke edellyttää.

Arviointiohjelmassa esitetään, että ympäristöluvan osalta toimivaltainen viranomaisen on kunnan ympäristönsuojeluviranomainen (Ympäristöpalvelut Helmi ja Peruspalvelukuntayhtymä Selänne). Yhteysviranomaisen huomauttaa, että asia on näin lähtökohtaisesti, mutta ympäristönsuojelulain 34 §:n mukaisissa tapauksissa toimivaltainen viranomaisen on valtion ympäristölupaviranomainen. Yhteysviranomaisen toteaa, että lupaviranomainen näissä tapauksissa on Pohjois-Suomen aluehallintovirasto.

Arviointiohjelman laatimishetkellä vanha luonnonsuojelulaki ja -asetus olivat vielä voimassa, mistä syystä arviointiohjelmassa on viitattu vanhaan luonnonsuojelulakiin ja -asetukseen sekä niiden pykäliin. Uusi luonnonsuojelulaki (9/2023) on astunut voimaan 1.6.2023. Yhteysviranomaisen muistuttaa päivittämään luonnonsuojelulakia ja -asetusta koskevat lakimuutokset arviointiselostukseen.

Arviointiohjelman lupaviranomaisia esittävässä taulukossa liittymäluvan osalta lupaviranomaiseksi on mainittu Pohjois-Suomen ELY-keskus. Liittymälupahakemukset käsitellään tieluokasta riippuen joko Pohjois-Pohjanmaan tai Pirkanmaan ELY-keskuksessa. Luvassa kaapeleiden ja johtojen sijoittamisessa tiealueelle noudatetaan,

mitä liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain (503/2005) 42 §:ssä ja 42 a §:ssä säädetään. Kaapeleita ja johtoja koskevissa asioissa lupaviranomaisena toimii Pirkanmaan ELY-keskus. Mahdollisesti tarvittaviin lupiin on hyvä lisätä, että maanteiden tiealueille tehtävien muutosten suunnitteluun voidaan edellyttää suunnittelulupaa, jonka myöntää tarvittaessa Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen Liikenne- ja infrastruktuuri -vastuualue. Kaikkiin maanteillä tehtäviin töihin tulee hakea työlupa Pirkanmaan ELY-keskukselta.

Mahdollisesti tarvittavissa luvissa ei ole esitetty maa-ainelain (555/1981) mukaista maa-ainesten ottolupaa. Maa-ainelain mukainen lupa pääsääntöisesti tarvitaan, kun on kyse kiven, soran, hiekan, saven ja mullan ottamisesta pois kuljetettavaksi taikka paikalla varastoitavaksi tai jalostettavaksi. Poikkeuksena tästä on maa-aineksen kotitarveotto sekä kaivoslakiin ja vesilakiin perustuva ottotoiminta. Maa-ainelupa haetaan kunnasta ja sen myöntää kunnan ympäristösuojeluviranomainen. Maa-aineksen ottotoiminta edellyttää myös ympäristölupaa, mikäli kyseessä on louhintatoiminta ja toiminta kestää vähintään 50 vrk tai, jos otettua kiviainesta on tarve murskata. Samaa maa-ainesten ottamishanketta koskeva maa-ainelain ja ympäristösuojelulain mukainen lupahakemus käsitellään yhdessä ja ratkaistaan pääsääntöisesti samalla päätöksellä. Yhteiskäsittelyssä lupahakemuksen sisältöön ja lupaharkintaan, luvan myöntämisen edellytyksiin ja lupamääräyksiin sovelletaan erikseen maa-ainelain ja ympäristösuojelulain mukaisia aineellisia säännöksiä, vaikka se ratkaistaan yhdellä päätöksellä.

Yhteysviranomainen huomauttaa, että maa-ainesten ottoluvan lisäksi on otettava huomioon, että maa-aineksia ei saa läjittää maa-ainesten ottoalueille ilman ympäristösuojeluviranomaisen lupaa. Maankaatopaikat puolestaan edellyttävät ympäristöluvan. Ylijäämämaita voidaan käyttää maarakentamisessa ilmoituksella ympäristösuojeluviranomaiselle.

Ympäristön nykytila, arvioitavat ympäristövaikutukset ja menetelmät

YVA-asetuksen 3 § 4 kohta edellyttää kuvausta hankkeen todennäköisen vaikutusalueen ympäristön nykytilasta ja kehityksestä. Hankealueen ympäristön nykytilan kuvaus on lähtökohta vaikutusten arvioinnille ja edelleen vaikutuskohteiden valinnalle ja vaikutusten laajuuden ja merkittävyyden arvioinnille. Kuten jo edellä tässä lausunnossa on tuotu esille, yhteysviranomainen katsoo, että arviointiohjelmassa olisi tullut esittää Hankilannevan ja Kesonmäen olemassa olevien tuulivoima-alueiden tietoja jo hankekuvauksen yhteydessä tai esimerkiksi alueen nykytilan kuvauksessa luvussa 9.1. Nyt olemassa olevia tuulivoimaloita ei ole käsitelty arviointiohjelmassa juuri lainkaan. Olemassa olevat tuulivoimalat ja niiden selvitetty tai todelliset havaittavat tai mitattavat vaikutukset muodostavat kuitenkin ympäristön nykytilan mukaisen lähtökohdan, jota laajennushankkeella muutetaan. Hankkeen vaikutusten arvioinnissa on siksi otettava olemassa olevat tuulivoimalat ja niiden muodostamat vaikutukset jo lähtökohdana huomioon. Saadun palautteen perusteella olemassa olevista tuulivoimaloista muodostuu jo nyt ympäristölle haittaa (mm. melu, välke, maisemallinen muutos), jota laajennushankkeella lisätään.

YVA-asetuksen (277/2017) 3 §:n kohdan 5 mukaan arviointiohjelmassa on esitettävä ehdotus tunnistetuista ja arvioitavista ympäristövaikutuksista, mukaan lukien valtioiden rajat ylittävät ympäristövaikutukset ja vaikutukset muiden hankkeiden kanssa, siinä laajuudessa kuin on tarpeen perustellun päätelmän tekemiselle, sekä perustelut arvioitavien ympäristövaikutusten rajaukselle.

YVA-ohjelmassa on kuvattu tuulivoimahankkeiden tyypillisimmät vaikutukset tuulivoimaloiden ja sähkönsiirron osalta. Arviointiohjelmassa arvioidaan Hankilan ja Keson tuulivoimapuistojen laajennushankkeen ympäristövaikutusten kohdistuvan tuulivoiman osalta erityisesti maisemaan, kasvillisuuteen, luontotyypeihin, linnustoon ja luontodirektiivin liitteen IV(a) mukaisiin lajeihin. Sähkönsiirron osalta ympäristövaikutusten arvioidaan kohdistuvan luontoarvoihin ja maankäyttöön. Arviointiohjelmassa on tunnistettu, että kokonaisuudessaan hankkeella on vaikutuksia elinkeinoelämään ja aluetalouteen sekä hankkeen rakentamisella on ympäristövaikutuksia maa-ainesten oton muodossa. Yhteysviranomaisen katsoo, että hankkeesta voi aiheutua myös merkittäviä vaikutuksia ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen. Yhteysviranomaisen muistuttaa, että yhteisvaikutukset muiden läheisten tuulivoimahankkeiden kanssa ovat merkittävässä asemassa ympäristövaikutusten tarkastelussa etenkin maiseman, kulttuuriympäristön, eläinten elinympäristöjen, ihmisiin kohdistuvien vaikutusten ja sähkönsiirron osalta.

Arviointimenetelmänä vaikutusten arvioinnissa hyödynnetään EU:n LIFE+ IMPERIA-hankkeessa kehitettyä arviointimallia. Arviointimalli perustuu monitavoitearviointiin, eli vaikutusten suurusluokan, vaikutuskohteen luonteen/herkkyyden ja näistä seuraavan vaikutusten merkittävyyden järjestelmälliseen tarkkailuun. YVA-ohjelmassa on esitetty periaatteellisella tasolla vaikutusten merkittävyyden kriteerit.

Yhteysviranomaisen korostaa, että arvioinnissa tulee hyödyntää saatuja lausuntoja ja mielipiteitä, asukaskyselyä sekä muuta sidosryhmiltä, kunnilta ja vaikutusalueen asukkailta saatua palautetta.

Seuraavassa on esitetty yhteysviranomaisen näkemykset hankealueen nykytilankuvauksen sekä suunniteltujen arviointien kohdennuksesta ja riittävydestä vaikutustyypeittäin.

Yhteysviranomaisen toteaa yleisenä huomiona, ettei nykytilan kuvauksiin ole sisällytetty kuvausta hankealueen kehityksestä, mikäli hanketta ei toteuteta (YVAA 3 §). Puute tulee korjata arviointiselostuksessa.

Yhdyskuntarakenne ja maankäyttö

Arviointiohjelmassa on esitetty hankealueen ja lähiympäristön asutuksen ja maankäytön nykytila. Nykytilakuvauksessa on hyödynnetty rakennusrekisteritietoja, YKR-aineistoja ja väestötietoja havainnollisella tavalla. Kuvista käy ilmi ohjelmavaiheeseen sopivalla tavalla vaikutusalueet ja kuvat ovat riittävän suuria ja havainnollisia myös painetussa koossa. Hankealueiden esittämisessä tulee huomioida aiemmin tässä lausunnossa esitetyt huomiot Hankilannevan tuulivoima-alueen osalta. Hankkeen maankäytön nykytilakuvauksista taas voi pitää riittävänä ja asianmukaisena, kun huomioidaan jatkossa

edellä tässä lausunnossa esitetyt huomiot hankealueelle ja sen läheisyyteen sijoittuvista olemassa olevista tuulivoima-alueista. Arviointiohjelmassa on tuotu esille hankealueen lähiympäristön asutuksen keskittymät ja kylät sekä asutus etäisyysvyöhykkeittäin ja taulukkona. Asutuksen esittämistä suhteessa voimalapaikkoihin ja sähkönsiirtolinjoihin tulee tarkentaa. Asutusta käsitellään tässä lausunnossa tarkemmin ihmisten elinoloja ja viihtyvyyttä käsittelevässä osiossa. Arviointiohjelma antaa muutoin riittävät tiedot hankealueen nykytilan maankäytöstä vaikutusten arvioimiseksi. Myös hankealueen muita maankäyttöön liittyviä toimintoja on kuvattu.

Asutuksen ja lomarakentamisen osalta yhteysviranomaisen toteaa, että noin viiden kilometrin vyöhyke hankealueesta on suhteellisen harvaan asuttua. Tihentynyttä asutusta tai loma-asutusta on viiden kilometrin etäisyysvyöhykkeellä erityisesti Kärämäki-Käräjäoja -alueella, Kuusaalla, Lempiperä-Karsikas-alueella, Suonperällä ja Vatjusjärvellä. Alueet sijoittuvat osittain elinympäristöön, johon jo nykyinen tuulivoimarakentaminen vaikuttaa. Lisäksi asutus sijaitsee osittain alueella, johon kohdistuu vaikutuksia sekä nykyisestä, että suunnitelluista hankkeista useammalta suunnalta. Tällöin korostuu maankäytön ja muun muassa maisemallisen muutoksen kautta tapahtuva elinympäristön muuttumisen arviointi. Alle kahden kilometrin etäisyysvyöhykkeelle hankealueen reunoilta sijoittuu joitakin lomarakennuksia. Lisäksi Keson hankealueelle sijoittuu yksi lomarakennus. Hankkeen läheisyyden takia vaikutukset yksittäisissäkin lomarakennuksissa voivat muodostua suuriksi, ja siksi vaikutusten huolellinen arviointi on erityisen tärkeää. Asutusta on käsitelty tarkemmin tässä lausunnossa kohdassa *Ihmisten terveys, elinolot ja viihtyvyys*.

Arviointiohjelmassa on tuotu esille hankkeen kannalta merkittävät valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, voimassa olevat maakuntakaavat ja laadittavana oleva Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihemaakuntakaava. Arviointiselostusvaiheessa olisi hyvä esittää maakuntakaavan yhteydessä karttakuvissa myös toteutuneet ja suunnitellut voimalapaikat.

Yhteysviranomaisen toteaa, että hanke poikkeaa osittain voimassa olevasta maakuntakaavasta, ja myös osittain maakuntakaavan luonnosvaiheen ratkaisusta. Yhteysviranomaisen muistuttaa, että Pohjois-Pohjanmaan liiton laatima maakuntakaava voi muuttua vielä hankkeeseen vaikuttavilta osilta. Vaihemaakuntakaavan luonnoksessa hankealueen läheisyyteen on osoitettu maakuntakaavassa muutoksia ja uusia tuulivoima-alueita. Siten laadittavana oleva maakuntakaavallinen kokonaisratkaisu korostuu eri hankkeiden yhteisvaikutusten hallinnassa. Hankkeen toteuttaminen edellyttää, ettei se ole ristiriidassa maakuntakaavan kanssa. Yhteysviranomaisen toteaa, että hankkeen vaikutusarvioinnissa tulee arvioida, onko hanke nykyisen maakuntakaavan ja myös parhaan arviointivaiheessa käytössä olevan tiedon perusteella siihen laadittavien muutosten osalta toteuttamiskelpoinen. Vaikutusarvioinnissa tulee ottaa huomioon myös muu maakuntakaavassa osoitettu maankäyttö, ja sähköverkon osalta osoitetut kehittämistarpeet valtakunnallisiin sähkönsiirtoverkkoihin, mutta myös muihin verkoston laajennus- tai muutostarpeisiin. Arviointityössä voidaan hyödyntää maakuntakaavan muutoksen yhteydessä tehtyjä vaikutusarviointeja, jos ne ovat käytettävissä.

Arviointiohjelmassa on esitetty hankkeen lähialueen yleis- ja asemakaavat noin 20 kilometrin etäisyydeltä. Arviointiohjelmassa on esitetty hankealueen ja hankealueeseen rajoittuvat tuulivoimayleiskaavaotteet. Esitetystä laajuudesta hankkeen toteuttaminen edellyttää paitsi uusien yleiskaavojen laatimista, myös tarvittavilta osin voimassa olevien tuulivoimayleiskaavojen muuttamista. Merkittävimmät vireillä olevat yleiskaavat ovat muita tuulivoimaosayleiskaavoja. Vaikutusarvioinnissa on tärkeää tarkastella, vaikuttaako yleiskaava voimassa olevissa kaavoissa osoitettuihin ratkaisuihin ja niiden toteuttamiseen. Tosin kaavan muutosten yhteydessä myös näitä ratkaisuja on uudelleentarkasteltava. Samanaikaisesti vireillä olevat kaavat edellyttävät hankkeiden välisten yhteisvaikutusten huomioimista.

Yhteysviranomaisella ei ole vaikutusmekanismeihin ja vaikutusten arvioinnin kuvaukseen huomautettavaa. Esitetyt menetelmät vaikuttavat hankkeen vaikutusarviointiin ennalta-arvioiden soveltuvilta.

Maisema- ja kulttuuriympäristö

Arviointiohjelmassa on tuotu esille hanke- ja vaikutusalueiden liittyminen suurmaisemaan ja maiseman ominaispiirteet hyödyntämällä maisemamaakuntajakoa. Lisäksi on tuotu esille hankkeen alueelle tyypillisiä maisemallisia piirteitä ja kuvattu voimajohtoreitin maiseman yleispiirteet. Kuvaukset ovat tässä vaiheessa sanallisia. Maisematilaa voitaisiin jatkossa analysoida tarkemmin mm. maisema-analyysin avulla ja havainnollistaa kuvin alueelle tyypillisiä maisemapiirteitä. Edellä mainitut lisäykset arviointiselostusvaiheessa antaisi osallisille vielä nykyistä paremmat lähtökohdat ymmärtää maisemallista tilaa ja arvioida maisemallista muutosta.

Hankealueella ei ole arvokkaita maisema-alueita, lukuunottamatta Pysäysperän sähkönsiirtoaseman ympäristöä, joka sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaalla Kalajokilaakson viljelymaisemat -alueella. Vaikutusalueen valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet on tuotu esille ohjelmassa ja kuvattu niiden arvot yhteysviranomaisen näkemyksen mukaan riittävällä tavalla.

Myös rakennetun ympäristön valtakunnalliset arvot sekä maakunnallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön arvot on kuvattu yhteysviranomaisen näkemyksen mukaan riittävässä laajuudessa. Arvokkaat kohteet on koottu etäisyyden mukaan taulukkoon. Vastaavaa tapaa voidaan hyödyntää myös vaikutusarvioinneissa. Myös paikallisesti arvokkaat rakennetun kulttuuriympäristön kohteet on huomioitu ohjelmassa. Hankkeen vaikutusalueella on joitakin rakennusperintörekisterin mukaisia suojelukohteita, etupäässä kirkkolailla suojeltuja kirkkoja. Ne eivät sijoitu erityisen lähelle hankealuetta, mutta ko. kohteet voisi nostaa esille täydennyksenä rakennetun kulttuuriympäristön osalta, ja lisätä myös mahdolliseen arviointitaulukkoon omina kohteina.

Yhteysviranomaisen toteaa, että maisemalliset vaikutusmekanismit on pääosin tunnistettu arviointiohjelmassa. Vaikutusten tarkastelussa on tarkoitus hyödyntää vaikutusalueita vyöhykkeittäin. Lähivaikutusalueeksi on määritetty hankealueesta seitsemään kilometriin ulottuva vyöhyke. Vyöhykkeen kokoa on perusteltu voimaloiden

koon kasvamisella, mikä vaikuttaa yhteysviranomaisesta perustellulta. Muutenkin maisemallisten vaikutusten sekä vaikutusalueiden määrittelyä on kuvattu hyvin ja selkeästi sekä havainnollistettu esimerkkien tai ohjeistusten kautta.

Yhteysviranomaisen pitää hyvänä, ja mahdollisena, esitettyä etäisyysvyöhykkein tehtyä maisemallisen muutoksen tarkastelua. Hankkeen ominaispiirteistä johtuu, että hankkeen ympärille muodostuu määrällisesti melko paljon lähivaikutusaluetta (0–7 km), koska hankealueet ovat erillisiä. Vaikutusten arviointia voidaan joutua kohdentamaan myös lähivaikutusalueen sisällä merkittävien vaikutusten todennäköisyyden perusteella. Tällöin nousee kuitenkin tärkeäksi vaikutusten arvioinnin kannalta se, että arviointiohjelmassa mainittu arviointityön pohjaksi laadittu maiseman analyysityö onnistuu tunnistamaan riittävällä tavalla maisemallisten vaikutusten kannalta keskeiset alueet. Tämä onkin vaikutusten arvioinnin kannalta tärkeä työvaihe, johon kannattaa panostaa riittävästi ennen arviointityöhön ryhtymistä. Yhteysviranomaisen toteaa lisäksi, että maisemallinen muutos on välillisenä vaikutusmekanismina useammassa vaikutustyyppissä. Edellä mainitussa analyysissä kannattaa ennalta huomioida myös muiden vaikutustyyppien edellyttämät arviointitarpeet ja näkökulmat.

Vaikutusten arvioimiseksi laaditaan havainnekuvia sekä näkemäalueanalyysi. Nämä ovat vastaavissa hankkeissa hyvin yleisesti käytettäviä menetelmiä. Näkemäalueanalyysistä kannattaa hyödyntää tarkempia otteita vaikutusten kannalta keskeisiin suuntiin. Havainnekuvien sijaintia tai määrää ei ole vielä ohjelmavaiheessa esitetty. Kuvia tullaan laatimaan eri suunnista ja etäisyyksiltä, mikä on hyvä asia. Arviointiselostuksesta olisi hyvä ilmetä selkeästi kuvien ottopaikat, numeroida kuviin niissä näkyvät tuulivoimalat ja merkitä kuvan yhteyteen objektiivin kinovastaavuus. Mikäli arviointiselostuksessa käytetään laajakulmakuvia, tai kuvia yhdistetään panoraamaksi, olisi todellisten vaikutusten välittymiseksi hyvä liittää niiden oheen myös kuvasta ote ihmissilmää vastaavalla suurennoksella ja rajauksella. Kuvaotteita olisi hyvä esittää myös pimeään aikaisista vaikutuksista.

Hankkeen maisemallisten vaikutusten arvioinnissa on lisäksi tärkeää tunnistaa se, miltä osin suunnitellun hankkeen maisemallinen muutos kumuloituu vaikutusalueen maisemassa jo olemassa olevien voimaloiden kanssa. Samoin tulisi pystyä tunnistamaan ne alueet, joissa maisemallinen muutos vaikuttaa useammasta suunnasta kohdistuvan maisemallisen muutoksen kautta. Selkeänä esimerkkinä tällaisesta on mm. hankkeiden väliin jäävä Karsikkaan kylä, mutta vastaavaa muutosta tapahtuu muuallakin hankkeen lähialueella. Merkittävimmät taajamat sijaitsevat lähivaikutusalueen ulkopuolella, mutta niiden ominaispiirteet voivat korostaa arvioinnin merkitystä näihin.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Yhteysviranomaisen toteaa, että asiantuntijaviranomainen arkeologisten kohteiden osalta on alueellinen vastuumuseo, Pohjois-Pohjanmaan museo. Pohjois-Pohjanmaan museo on antanut hankkeen YVA-ohjelmasta yksityiskohtaisen lausunnon ja siinä esitetyt näkemykset ja ohjeet tulee ottaa huomioon koko hankkeen suunnittelun ja vaikutusten arvioinnin ajan.

6.9.2023

Hankilan osa-alueella on toteutettu arkeologinen inventointi vuonna 2022 (Keski-Pohjanmaan ArkeologiaPalvelu / Schulz). Arviointiohjelman mukaan Keson ja Hautanevan osa-alueilla sekä sähkönsiirtoreiteillä tullaan toteuttamaan arkeologinen inventointi kenttäkaudella 2023. Inventoinnin jälkeen Hankilan osa-alueelta tunnetaan kolme muinaismuistolailla (295/1963) suojeltua kiinteää muinaisjäännettä. Keson osa-alueelta tunnetaan ennen arkeologista inventointia kolme muinaismuistolailla suojeltua kiinteää muinaisjäännettä ja kaksi muuta kulttuuriperintökohdetta. Hautanevan osa-alueelta tunnetaan ennen arkeologista inventointia yksi muinaismuistolailla suojeltu kiinteä muinaisjäännet ja sähkönsiirtoreittien läheisyydessä sijaitsevia tunnettuja muinaisjäännetksiä on neljä. Pohjois-Pohjanmaan museo muistuttaa, että arkeologisista kohteista tulee käyttää muinaisjäännesrekisterin mukaisia nimiä ja kohteiden yhteyteen tulee liittää niiden muinaisjäännetstunnukset. Alueella sijaitsee myös lukuisia automaattisesti lidar-aineistosta tunnistettuja kohteita (LIDARK), pääasiassa tervahautoja ja miiluja.

Hankealueilla sijaitsevat kiinteät muinaisjäännet on esitetty niin sanallisesti kuin karttaesityksenä. Museo suosittelee, että kohteet esitetäisiin myös taulukkomuodossa. Kohdekuvauksista puuttuvat kohteet Riihikaarto pohjoinen (1000034425) ja Lankkukangas (1000026307) ja ne tulee lisätä arviointiselostukseen.

Yhteysviranomaisen toteaa, että arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistuvia vaikutuksia arvioitaessa on Pohjois-Pohjanmaan museon lausunnon mukaisesti huomioitava tuulivoimalapaikkojen, tieverkoston sekä sisäisen ja ulkoisen sähkönsiirron lisäksi sähköasemien paikat, mahdollinen maa-aineksen otto ja maan läjitysmaat. Myös väliaikaiset rakenteet, kuten nosto-, varastointi-, pysäköinti- ja työmaaparakkialueet on huomioitava arvioitaessa hankkeen suoria ja epäsuoria vaikutuksia muinaisjäännetksiin. Vaikutusten arvioinnissa tulee huomioida tuulivoimatuiston ja sähkönsiirtoreittien rakentamisen aikaiset, käytön aikaiset ja käytön lopettamisen aikaiset toimet. On myös huomioitava, että muinaisjäännetksiä ei saa jäädä voimajohtojen tai tuulivoimaloiden harusten väliin tai alle.

Maa- ja kallioperä sekä topografia

Arviointiohjelmassa on kuvattu hankealueen ja sähkönsiirtoreittien maa- ja kallioperä, topografia, arvokkaat geologiset muodostumat ja happamien sulfaattimaiden sekä mustaliuskejuonteiden esiintyminen. Arviointiohjelmassa on tunnistettu, että rakentamisvaihe vaatii maa-ainesten poistoa, läjitystä ja massanvaihtoa sekä mahdollisesti louhintaa uuden tiestön ja voimalapaikkojen kohdalla. Arviointiohjelmassa luonnonvarojen hyödyntämistä koskevassa osiossa on tunnistettu hankealueille ja niiden läheisyyteen sijoittuvat maa-ainestenottoluvat (sekä voimassa olevat että jo päättyneet) ja ne on esitetty kartoilla. Lisäksi on tunnistettu, ettei maa-aineksen ottolupia sijoitu sähkönsiirtoreiteille eikä niiden läheisyyteen. Yhteysviranomaisen kiinnittää huomiota, että luonnonvaroja käsittelevässä osiossa maa-ainestenottoalueita on useita, mutta maa- ja kallioperää koskevassa osiossa esitetään vain Hautanevan hankealueen koillispuolella sijaitseva kalliokiviaineksen ottoalue. Kyseisen ottopaikan maa-ainesuora on kuitenkin rautettu ympäristöpalvelut Helmen mukaan, mutta alueen lähistöllä on

hankevastaavalla ottamisalue, jossa on voimassa oleva kiviaineksen yhtenäislupa. Selänne ympäristö- ja rakennusvalvonta on tuonut lausunnossaan esille Olkkolan kylästä koilliseen sijoittuvan kalliokiviaineksen ottoalueen lupatilannetta. Ottoalueiden lupatilanteet tulee päivittää arviointiselostukseen.

Tuulivoimahankkeen rakentaminen edellyttää merkittävän määrän maa- ja kiviainesta, joten arviointiselostuksessa tulee ottaa kantaa nykytilatietoihin perustuen, onko hankealueilla tai niiden läheisyydessä sijaitsevat maa- ja kiviainestenottoapaikat potentiaalisia kohteita hankkeen maa- ja kiviainestarupeisiin. Arviointiselostukseen tulee tarkentaa tarvittavia maa- ja kiviainesmääriä, mahdolliset ottoapaikat ja niiden vaikutukset ympäristöön. Myös Selänteen ympäristönsuojeluviranomainen suosittelee lausunnossaan kartoittamaan maa-ainesten ottoa mahdollisimman paljon vanhoilta jo aloitetuilta kalliokiviaineksen ottoalueilta, sillä olemassa olevien alueiden laajentaminen ja jatkaminen nähdään maa-ainesten kestäväenä käyttönä. Ympäristöpalvelut Helmi esittää lausunnossaan, että mikäli hankkeessa on tarvetta perustaa tuulivoimapuistojen laajennusalueille lisää kivi- ja maa-ainesten ottamisalueita, olisi syytä tarkastella jo tässä vaiheessa myös niistä aiheutuvia vesistö- ja ympäristövaikutuksia, vaikka ne eivät itsessään edellyttäisikään YVA-menettelyä.

Arviointiohjelmassa on tunnistettu, että Hankilanmäen laajennusalueella sijaitsee valtakunnallisesti arvokas geologinen muodostuma, Karsikkamäen arvokas kallioalue (KAO110038). Arviointiohjelmassa ei ole kuitenkaan esitetty miten arvokkaaseen geologiseen muodostumaan kohdistuvat vaikutukset aiotaan arvioida suhteessa tuulivoimaloiden sijoitteluun ja miten tuulivoimaloiden sijoittaminen ja kaivuutoimenpiteet huomioidaan arvokkaan geologisen muodostuman alueella. Puute tulee korjata arviointiselostukseen.

Arviointiohjelman mukaan tuulivoimapuiston läheisyydessä sulfidisedimenttien esiintyminen on kartoituspisteiden perusteella epätodennäköistä, mutta potentiaalisia kohteita ovat suoalaiden turpeenalaiset maakerrokset, mikäli ne ovat hiesupitoisia. Sähkönsiirtoreittien osalta on tunnistettu, että sähkönsiirtoreittien lounaisosien alueella happamien sulfaattimaiden esiintymisen todennäköisyys on hyvin pieni. Arviointiohjelman mukaan vaikutusten arvioinnissa on esitetty kerättävän lähtötietoa ympäristöhallinnon ja Geologian tutkimuskeskuksen aineistoista, mutta sitä, miten arviointityö aiotaan toteuttaa ja miten happamien sulfaattimaiden esiintyminen ja esiintymisen vaikutukset aiotaan huomioida, ei ole esitetty. Yhteysviranomainen katsoo, että arviointiselostusta tulee täydentää edellä mainituin tiedoin. Happamien sulfaattimaiden esiintyminen ja vaikutukset tulee huomioida myös hankekokonaisuuteen kuuluvissa varsinaisen hankealueen ulkopuolella toteutettavissa rakentamiskohteissa, liittyen erityisesti uusien teiden rakentamiseen tai olemassa olevan tiestön parantamiseen.

Yhteysviranomainen toteaa, että hankkeen rakentaminen voi lisätä happamuus- ja metallikuormaa pintavesiin. Yhteysviranomaisen näkemyksen mukaan hankealueen happamuus- ja metallikuormituksen riskin arvioinnissa ja vaikutuksia vähentävien toimenpiteiden suunnittelussa on syytä hyödyntää tuoretta ympäristöministeriön laatimaa, happamien sulfaattimaiden huomioimista rakentamisessa koskevaa opasta

(Happamien sulfaattimaiden kansallinen opas rakennushankkeisiin, Ympäristöministeriö 2022).

Yhteysviranomaisen pitää hyvänä, että tuulivoimalan konehuoneen mahdollisia vuototilanteita ja niistä aiheutuvia riskejä maaperälle aiotaan tarkastella osana hankkeen ympäristöriskien arviointia. Yhteysviranomaisen täsmentää, että myös työkoneiden käyttö-öljyjen ja kemikaalien sekä huoltojen yhteydessä käytettävien öljyjen ja kemikaalien päästessä maaperään voivat ne aiheuttaa riskin maaperälle, pohjavedelle ja pintavesille. Maaperän ehdoton pilaamiskielto perustuu ympäristönsuojelulain 16 §:n.

Pinta- ja pohjavedet

Hankealueelle, sen läheisyyteen tai sähkönsiirtoreiteille ei sijoitu luokiteltuja pohjavesialueita. Lähimmät pohjavesialueet sijaitsevat useamman kilometrin päässä. Saadun palautteen perusteella Karsikkaan kylässä on talouksia, joissa vedenhankinta perustuu yksityiseen talousvesikaivoon. Yhteysviranomaisen toteaa, että alueelta on selvittävää esimerkiksi asukaskyselyllä, sijaitseeko niillä yksityisiä talousvesikaivoja ja/tai lähteitä ja otettava ne huomioon jatkosuunnittelussa. Ympäristöpalvelut Helmi on todennut saman lausunnossaan.

Arviointiohjelmassa ei ole tunnistettu niitä pintavesiä, jotka sijaitsevat potentiaalisen tuulivoimarakentamisen hankealueella, sähkönsiirtoreiteillä ja niiden vaikutusalueella. Yhteysviranomaisen kiinnittää huomiota myös siihen, että arviointiohjelmassa ei ole käsitelty tai huomioitu lainkaan Oulujoen–Iijoen vesienhoitoalueella sijaitsevien vesimuodostumien vesienhoitosuunnitelmissa esitettyä tilaa ja luokittelua. Ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa tulee tuoda esille ja ottaa huomioon vesienhoitosuunnitelmassa arvioidut vesimuodostumien tilat ja riskit tilan heikentymiseen. Ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa on syytä tuoda esiin myös riski heikentymisestä ja merkittävät riskiä aiheuttavat paineet. Lisäksi tulee tunnistaa yksittäin ne pienet pintavedet, joita ei ole käsitelty yksittäin vesienhoitosuunnitelmasta.

Arviointiohjelmassa rakentamisen vaikutuksista on tunnistettu maanmuokkaustöistä johtuva kiintoainekuormituksen ja valuntojen lisääntyminen. Yhteysviranomaisen huomauttaa, että vaikutusten tunnistaminen on puutteellinen. Arviointiselostuksessa tulee arvioida hankkeen vaikutusta vaikutusalueella olevien ja vesienhoitosuunnitelmassa yksittäin käsiteltyjen vesimuodostumien tilaan, huomioiden kaikki luokittelutekijät ja niistä käytävissä oleva tieto, sekä nykytilanteessa vesimuodostumaan kohdistuvat paineet. Erityisesti tulee arvioida, lisääkö hanke, ja jos lisää, missä määrin riskiä siihen, ettei vesienhoitosuunnitelmassa esitettyä tavoitetilaa saavuteta. Edellisen lisäksi tulee arvioida vaikutukset tuulivoimala-alueella sijaitseviin pieniin pintavesiin sekä vaikutukset niihin pintavesiin, joiden yli tai välittömässä läheisyydessä vaihtoehtoiset sähkönsiirtoreitit kulkevat. Arviointiselostuksessa tulee arvioida riski rakentamisesta johtuvasta kuormituksesta, erityisesti happamuuskuormituksesta ja tarvittaessa huomioida happamuusriski pylväskohtien maaperätutkimuksissa. Lisäksi on arvioitava sähkönsiirtolinjojen rakentamisen ja ylläpidon vaikutus virtavesien rantavyöhykkeeseen ja sen kasvillisuuteen, sekä

6.9.2023

mahdollisesti myös uoman rakenteeseen, mikäli työkoneilla ylitetään virtavesiä. Erityisen herkkiä rantavyöhykkeen muuttumiselle ovat pienet virtavedet kuten purot ja norot.

Arvioinnissa tulisi huomioida hankkeen yhteydessä tehtävien toimenpiteiden (mm. tiestön rakentaminen, kuivatustoimenpiteet, puuston poisto, maanrakennustyöt, mahdolliset räjäytykset) vaikutukset ravinne-, kiintoaine- ja happamuuskuormitukseen, valuntaolosuhteisiin (vedenpidätyskyky/virtaamien äärevöityminen), puron uoman ja rantavyöhykkeen tilaan sekä rakennettavien ja kunnostettavien tienalitusrakenteiden (mm. rummut) vaikutus vesieliöiden vapaaseen liikkumiseen.

Myös yhteisvaikutuksissa muun maankäytön (ml. muut tuulivoimahankkeet) kanssa tulee arvioida vaikutukset vesistöihin (ml. pienvedet).

Tuulivoimarakentamisesta pintavesiin kohdistuvat haitat ovat pääosin sellaisia, että niitä voidaan vähentää huomattavasti hyvällä suunnittelulla ja toteutuksella. Jotta vaikutusten arviointi voidaan tehdä, arviointiselostuksessa tulee esittää riittävällä tarkkuudella toimenpiteet, joilla edellä kuvattuja potentiaalisia haittoja pintavesiin aiotaan hankkeessa vähentää. Yhteysviranomaisen toteaa, että erityistä huomiota tulee kiinnittää toimille, joilla voidaan vaikuttaa vedenpidätyskykyyn, sillä vesienhoitosuunnitelmassa jo nykytilanteessa on tunnistettu hankealueella vedenpidätyskyvyn heikentyminen merkittäväksi tilaa heikentäväksi paineeksi.

Ilmasto

Ympäristövaikutusten arviointiohjelmassa tuodaan esiin tuulivoimahankkeen vaikutuksia kasvihuonekaasupäästöihin. Yhteysviranomaisen tarkentaa, että tuulivoimapuiston aiheuttamat kasvihuonekaasupäästöt tulee selvittää hankkeen koko elinkaaren ajalta. Arvioinnissa tulee huomioida suunnitellun tuulivoimaloiden ja sähkönsiirron materiaalien ja rakenteiden valmistamisen ja kuljetuksen, tuulivoimapuiston ja sähkönsiirtorakenteiden rakentamisen, kunnossapidon ja korjauksen sekä tuulivoimaloiden ja sähkönsiirtorakenteiden purkamisen ja osien kierrätyksen päästöt. Arvioinnissa tulee huomioida myös teiden parantaminen sekä uusien teiden, työskentely- ja varastointialueiden rakentaminen. Tuulivoimapuiston päästökerroin tulee ilmoittaa gCO₂/kWh huomioon ottaen puiston koko elinkaari. Hankevaihtoehtojen välillä tulee tehdä myös vertailua.

Ympäristövaikutusten arviointiohjelmassa hankkeen ilmastovaikutuksien arvioinnissa on tuotu esiin tuulivoimapuiston ja sen sähkönsiirtoyhteyksien rakentamisen vaikutuksia hiilitaseeseen, mitä yhteysviranomaisen pitää hyvänä. Yhteysviranomaisen tarkentaa, että arvioinnissa tulee huomioida hiilinielujen lisäksi hiilivarastojen muutokset. Hiilivarasto- ja -nielulaskelmissa tulee arvioida tuulivoiman ja sähkönsiirtorakenteiden, teiden parantamisen (ml. leventämisen), uusien teiden, työskentely- ja varastointialueiden alueraivausten vaikutukset puustoon, muuhun kasvillisuuteen ja maaperään hankeaikana ja sen jälkeen. Arvioitaessa maaperän hiilitaseeseen muutosta on tärkeää huomioida hankealueen maaperäluokitus. Lisäksi on hyvä tuoda esiin kokoavaa tietoa eri maankäyttöluokkien pinta-alan raivaustarpeista sekä maaperän, puuston ja muun kasvillisuuden hiilinielujen ja -varastojen vähentymisestä. Hankkeen

vaikuttavuutta hiilinieluihin ja -varastoihin tulee arvioida alueellisesti. Haapajärven kaupunki on tuonut lausunnossaan esille luontoarvojen säilymisen ja rakentamisen vähähiilisyyden. Kaupunki suosittelee, että hanketoimija kompensoisi luonnolle aiheuttamansa negatiivisen haittavaikutuksen esim. istuttamalla vastaavan määrän metsää.

Ilmastovaikutusten arviointiin ei ole vakiintuneita tapoja laskelmien esitykseen, siksi on perusteltua, että laskennallisten tulosten rajaukset ja perusteet kertoimien ja erinäisten lähteiden käyttöön avataan.

Arviointiohjelmassa tuodaan esille tuulivoiman tuotannon aikaisia myönteisiä ilmastovaikutuksia. Yhteysviranomaisen lisää, että ilmastovaikutusten arvioinnissa mahdollisissa tuulivoimalla tuotetun sähkön päästövähennyslaskelmassa tulisi käyttää tuotannon ajankohdalle ennustettavaa keskiarvoista sähköntuotannon ominaishiilidioksidipäästökerrointa, jossa huomioidaan sähkömarkkinoiden ennustettu tuotantorakenne.

Yhteysviranomaisen lisää, että VEO-vaihtoehtotarkastelussa tulee päästölaskelmien lisäksi huomioida hiilivarastojen ja -nielujen säilyminen.

Yhteysviranomaisen pitää hyvänä, että ilmastonmuutoksen hillinnän lisäksi ilmastonmuutokseen sopeutuminen otetaan huomioon arvioinnissa.

Arviointiselostuksessa on hyvä käsitellä ilmaston lämpenemisen skenaarioita ja niiden mahdollisia vaikutuksia hankkeelle. Arviointiselostuksessa tulee tunnistaa ja esittää ilmastonmuutoksesta hankkeelle mahdollisesti aiheutuvien riskien lisäksi keinoja niihin varautumiseksi ja vaikutusten vähentämiseksi.

Luontoarvot

Yhteysviranomaisen toteaa, että arviointiohjelmassa ja nykytilakuvauksessa on usein viitattu luontoarvojen osalta kahdessa eri hankkeessa eri vuosina laadittuihin selvityksiin, joista varhaisimmat ovat vuodelta 2014. Nyt YVA-menettelyssä tarkasteltavien osa-alueiden eli laajennusosien ensimmäiset vaiheet on kaavoitettu erillisinä hankkeina, ja niissä laaditut luontoselvitykset ovat oleellisia taustatietoja, joista tulisi laatia koosteraportti laajennusosien YVA-menettelyn liitteeksi. Jo rakennettujen voimaloiden yhteisvaikutusten arvioinnin taustatietoina on hyödynnettävä kaikkia alueille jo laadittuja ja kaudella 2023 esitettyjä selvityksiä. Kaikki luontoselvitykset on hyvä raportoida yhteiseen raporttiin, jossa on koostettuna myös jo rakentuneiden alueiden selvitykset, ne laatinut taho sekä selvitysten ajankohta.

Kasvillisuus ja luontotyypit

Arviointiohjelmassa esitetyn nykytilakuvauksen mukaan hankealueiden metsät ovat valtaosin nuorehkoja kuivahkon ja tuoreen kankaan kasvatusmetsiä. Alueen luontoarvot liittyvät luonnontilaisten soiden, karujen kalliometsien, vanhan metsän kohteiden sekä lehtokohteiden lajistoon ja luontotyyppeihin. Arviointiohjelman mukaan paikoin esiintyy rauhoitettua valkolehdokkia. Arviointiohjelman nykytilakuvauksessa esitetään osittain tarkemmin hankealueiden luontotyyppien olosuhteita ja paikannettuja luontoarvoja,

minkä voi olettaa pohjautuvan alueelta laadittuihin selvityksiin. Kattavaa selvitysten koostetta ei kuitenkaan tuoda esille. Taustatietoina esitetään myös hankealueille sijoittuvien Metsälain 10 § mukaisten kohteiden sijoittumista. Sähkönsiirtovaihtoehtojen SVEA ja SVEB esitetään suppean nykytilakuvauksen perusteella sijoittuvan pääasiassa metsätaloustaloudessa oleviin tuoreisiin ja kuivahkoihin kangasmetsiin sekä ojitettujen soiden turvemaille.

Yhteysviranomaisen muistuttaa, että metsälain 10 §:n mukaiset kohteet on syytä tarkistaa maastossa, määrittää kohteiden tarkempi luontotyyppi, uhanalaisuus ja rajaus sekä inventoida kohteelta mahdollisesti suojelullisesti huomioon otettavat lajit, sillä metsälakikohteilla voi esiintyä myös vesilain tai luonnonsuojelulain mukaisia arvoja. Luontotyyppien nimet tulee olla Suomen luontotyyppien uhanalaisuus (Kontula & Raunio 2018) –julkaisun mukaisia.

Arviointiohjelmassa on esitetty, että jo rakentuneelta Hankilannevan alueelta on kartoitettu luontotyyppit ja kasvillisuus vuonna 2014 (Pöyry) sekä Kesomäen alueelta maastokaudella 2018 (FCG). Lisäksi on esitetty inventoidun Hankilannevan laajennusalueen kasvillisuuden ja luontotyyppien osalta yhden maastopäivän ajan vuonna 2022 ja muilta osin hankealueen inventointeja täydennetty viiden maastotyöpäivän ajan kesällä 2023. Näiden selvitysten tuloksia ei ole vielä raportoitu. Yhteysviranomaisen toteaa, että kaikki nyt tarkastelussa oleville laajennusalueille sekä aiemmille tuulivoima-alueille laaditut selvitykset on luontoselvitysten raportointivaiheessa syytä taulukoida ja esittää niiden tarkat ajankohdat sekä kohdentuminen kartoilla, jotta voidaan varmistua vaikutusarvioinneissa käytettävän tiedon ajantasaisuus ja riittävyys arviointivaiheessa. Yhteysviranomaisen toteaa, että 5-9 vuotta vanhojen selvitysten luontotieto voi olla osin vanhentunutta ja muistuttaa, että esimerkiksi Suomen luontotyyppien ja eliölajien uudet uhanalaisuusarviointit on julkaistu v. 2018 ja 2019.

Luontoselvitysraportin tai selostuksen menetelmäkuvauksessa on esitettävä selkeästi maastotöiden ajankohdat sekä tuotava esille maastotöiden kohdentuminen eli inventoidut alueet tarkemmin kartoilla, johon on merkitty myös voimaloiden ja muiden suunniteltujen rakenteiden sijainnit.

Selvityksissä paikannetut ja tulkitut suojelullisesti arvokkaat luontokohteet ja lajiesiintymät tulee esittää selkeästi kartoilla, siten että myös hankkeen rakenteet kuten suunnitellut tuulivoimalat, huoltotiet ja sähkönsiirtoreitit on esitetty näillä kartoilla. Selkeä esitystapa on numeroida luontokohteet ja esittää numerot sekä tekstissä että kartoilla.

Arviointiohjelman mukaan Hankilannevan ja sen ympäristöstä on kartoitettu luontotyyppi- ja kasvillisuus vuonna 2014, ja Kesomäen alue maastokaudella 2018. Yhteysviranomaisen toteaa että 5 ja 9 vuotta vanhojen selvitysten luontotieto voi olla osin vanhentunut ja se on päivitettävä ajan tasalle. Esimerkiksi Suomen luontotyyppien ja eliölajien uudet uhanalaisuusarviointit on julkaistu v. 2018 ja 2019. Hankealueen luontotyyppien kartoituksessa ja vaikutustenarvioinnissa on syytä huomioida, että 1.6.2023 voimaan tulleen luonnonsuojelulain mukaisten luontotyyppien listaus on muuttunut vanhan lain mukaisesta. Arviointiselostukseen tulee päivittää viittaukset

6.9.2023

luonnonsuojelulakiin voimassa olevan lain mukaisiksi. Lajitietokeskuksen tietokantahaun osalta tulee mainita haun tiedostolatauksen tunniste ja päivämäärä. Yhteysviranomaisen muistuttaa myös tarkistamaan hankealueelle tai sen lähialueelle mahdollisesti perustettujen tai perustettavana olevien uusien luonnonsuojelualueiden tilanne ennen arviointiselostusvaihetta, sillä METSO-rahoituksen kohteiden osalta yksityismaan suojelualueiden perustaminen on aktiivista.

Arviointiohjelmassa esitetyt vaikutusmekanismit sekä arviointiperiaatteet ovat yleisesti tuulivoimahankkeissa käytettyjä ja yhteysviranomaisen toteaa ne asianmukaisiksi.

Linnusto

Arviointiohjelmassa on sanallisesti kuvailtu pesimälinnuston osalta hankealueiden elinympäristöjä, lähinnä pohjautuen viereisen jo toteutuneen tuulivoimapuiston linnustoselvityksiin vuodelta 2014 sekä karttatarkasteluun. Osittain mahdollisesti maastotyöhön pohjautuen alueelle todetaan sijoittuvan pienialaisesti iäkkäämpää vanhaa metsää sekä korpia ja lehtisekametsiä, jolla lajiston oletetaan olevan monipuolisempi. Yhteysviranomaisen toteaa linnuston nykytilakuvauksen sekavaksi ja puutteelliseksi, ottaen huomioon, että alueille on jo laadittu selvityksiä.

Arviointiohjelmassa on tuotu esille karttatarkasteluna lähimpien FINIBA / IBA ja MAALI-alueiden sijainnit ja etäisyydet. Yhteysviranomaisen toteaa, että luontoselvitysten tulokset koostavan raportin sekä maastokaudelle 2023 suunniteltujen selvitysten tarkemman listaamisen puuttuessa ei voida ottaa täysin kantaa siihen, onko linnustoselvitysten kohdentaminen ja työmäärä sellaista, että niiden pohjalta on riittävästi osoitettavissa tunnistettavan hankkeen kannalta huomionarvoisia kohteita.

Arviointiohjelmassa on taulukkomuodossa esitetty vuosina 2022 ja 2023 laaditut ja laadittavat selvitykset lajiryhmittäin, mikä on hyvä esitystapa. Kokonaisuutena pesimälinnustoselvityksiin käytettävän työmäärän esitetään olevan 36 maastotyöpäivää ja yhteysviranomaisen toteaa tämän taulukossa esitetyt erittelyt huomioiden asianmukaiseksi. Lisäksi on tunnistettu hankkeen sijoittuvan kurjen syysmuuttoreitille ja hankkeessa kevä- ja syysmuutonseurantaan on osoitettu yhteensä 10 maastotyöpäivää, jonka yhteysviranomaisen toteaa hyvinkin riittäväksi.

Yhteysviranomaisen toteaa, että selostusvaiheessa on tuotava selkeästi esille mitä linnustoselvityksiä, mihin lajiryhmiin kohdistuen, millä menetelmillä ja mille alueille selvityksiä on laadittu sekä esitettävä kartoilla inventoidut alueet suhteessa hankkeessa tarkasteltaviin rakenteisiin.

Arviointiohjelman mukaan hankkeessa on laadittu päiväpetolintujen tarkkailua vuonna 2022 (4 pv) ja vuonna 2023 (4 pv), mutta hankkeen taustatietoina ei esitetä tunnistetun merkittäviä petolintureviireitä tai osoiteta, että on tarkasteltu aineistojen pohjalta mm. lähimpien tiedossa olevien maakotka- ja sääksireviirien sijaintia. Yhteysviranomaisen huomauttaa tässä yhteydessä, että mm. maakotkan saa mainita lajina nimeltä ja todeta tiedossa olevien reviirien sijoittumisen tilanne suhteessa hankkeeseen ilman karttoja, yksilöityjä paikannimiä tai etäisyyksiä. Yhteysviranomaisen huomauttaa, että sen tietoon on tullut hankealueen lähialueelta tunnistettu uusi maakotkareviiri, jossa on

6.9.2023

Metsähallituksen valtuuttaman pesätarkastajan toimesta varmistettu pesintä kaudelta 2023. Yhteysviranomaisen korostaa, että lajin osalta hankkeen jatkossuunnittelun ja vaikutusarviointien pohjalle on tiedusteltava lajisuojelusta vastaavalta Metsähallitukselta reviirille laadittu elinympäristömalli. Maakotkaan kohdennettava vaikutusarviointi on syytä pohjata Metsähallituksen laatimaan ohjeistukseen (<https://julkaisut.metsa.fi/julkaisut/show/2809>). Maakotkaan kohdistuvien vaikutusten arviointi tulee sisällyttää etenkin seudun hankkeiden yhteisvaikutusten arviointiin ja vaikutusten arvioinnin yhteydessä on esitettävä lievennystoimenpiteitä. Maakotkaan kohdistuvista vaikutusarvioinneista tulee laatia julkisuuslaki huomioiden viranomaiskäyttöön erillinen raportti, josta viranomaisen antaa erillisen lausuntonsa lajisuojelusta vastaavaa tahoa kuullen.

Yhteysviranomaisen toteaa, että pesimä- ja muuttolinnustoon kohdistuvat vaikutusmekanismit on muutoin tunnistettu asianmukaisesti ja arvioivalla henkilöstöllä on riittävä pätevyys ja kokemus arviointin laatimiseen. Arviointiohjelmassa esitetään, että sähkönsiirron linnustovaikutuksia arvioidaisiin olemassa olevien tietojen perusteella. Yhteysviranomaisen toteaa tämän suurena puutteena, sillä yleisesti voidaan todeta, että arvioinnin pohjalle riittävää aineistoa sähkönsiirtoreittien alueilta ei hyvin todennäköisesti ole olemassa. Lisäksi huomioiden aiemmin mainittu vastuupetolinnun reviiriin kohdistuva vaikutusarviointi, on myös sähkönsiirtoreitiltä hankittava riittävää aineistoa arviointien toteuttamiseen.

Yhteysviranomaisen muistuttaa, että hankkeen sijoituessa useammalle osa-alueelle on linnuston elinympäristöihin ja myös muuhun lajistoon kohdistuvissa vaikutusarvioinneissa tarkasteltava vaikutuksia laajemmin myös seudullisena tarkasteluna, huomioiden osa-alueiden aiheuttamaa yhteisvaikutusta myös niiden välisillä alueilla.

Eläimistö

Arviointiohjelman mukaan eläimistöön kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa sekä selvityksissä pääpaino on EU:n luontodirektiivin liitteiden II ja IV (a) lajiston sekä muiden mahdollisesti tärkeiden lajien esiintymisessä ja vaikutusten arvioinnissa. Lähtötietoja hankitaan muun muassa kirjallisuudesta, lähialueilla toteutetuista muista luontoselvityksistä sekä Suomen Lajitietokeskuksen tietojärjestelmästä, Luonnonvarakeskukselta ja haastattelemalla paikallisia luontoharrastajia sekä metsästysseuroja. Eläimistöön kohdistuvien vaikutusten on tunnistettu kohdistuvan elinympäristöjen laatuun, pinta-alaan sekä eri eläinlajien elinolosuhteisiin ja ekologiaan yhteyksiin.

Yhteysviranomaisen muistuttaa, että arviointiselostuksen menetelmäkuvauksessa tulee esittää selkeästi direktiivilajiselvitykseen käytetyt maastopäivät myös, jos niitä on tehty muiden lajiselvitysten yhteydessä. Lisäksi tulee esittää maastossa selvitetty kohteet ja/tai lepakkoselvityksen osalta kiertoreitit kartalla, johon on merkitty myös voimalapaikat ja muut suunnitellut rakenteet. Myös lajihavainnot on esitettävä karttakuvassa, johon on merkitty voimalapaikat ja muut suunnitellut rakenteet.

Arviointiohjelman mukaan tuulivoimaloiden toiminnan aikana melu- ja häiriövaikutukset vähenevät merkittävästi, ja eläinten on havaittu pääasiassa palaavan niiden entisille elinalueille. Yhteysviranomaisen toteaa, että vaikutustenarvioinnissa tulee käyttää hyödyksi alan ajankohtaista tutkimustietoa ja arvioida vaikutukset eläinryhmittäin. Asiantuntija-arvioiden tueksi on esitettävä tutkimus- tai muuta aineistoa.

Yhteysviranomaisen muistuttaa, että selostusvaiheessa on syytä tarkentaa YVA-ohjelmassa esitettyä susireviirin tilannetietoa Luonnonvarakeskuksen (Luke) uusimman kannanarvion pohjalta.

Hankealue ja sähkönsiirtoreitit sijoittuvat metsäpeuran elinympäristöön ja kulkureiteille. Metsäpeura on EU:n luontodirektiivin liitteen II laji ja Suomella on lajin säilymisestä erityisvastuu. Metsäpeuran on todettu olevan herkkä ihmisvaikutuksille, mm. infran rakenteille eli tuulivoima-alueen ja voimajohtolinjojen vaikutukset jatkuvat rakentamisvaiheen jälkeen toimintavaiheessakin. Tuulivoima-alueiden vaikutuksista ja varoetäisyyksistä on tietoa esim. Luken raportissa: Asiantuntija-arviointi Keski-Suomen 2040 kaavaehdotukseen ehdolla olevien tuulivoima-alueiden vaikutuksista metsäpeuraan Rangifer tarandus fennicus (Paasivaara 2022). Lisäksi tulee huomioida ajankohtaisten tutkimusten tietoa kuten Luken Windlife hankkeen alustavia tuloksia.

Yhteysviranomaisen toteaa, että arviointiselostuksessa tulee arvioida hankkeen ja sen sähkönsiirtoreittien vaikutus metsäpeuran lisääntymisaikaisiin elinympäristöihin, talvilaidunalueisiin ja lajin kulkuyhteyksiin. Lisäksi on selvitettävä yhteisvaikutukset metsäpeuran ja suurpetojen välisiin suhteisiin.

Hankkeen välittömässä läheisyydessä ja ympäristössä on iso määrä muita tuulivoimahankkeita ja yhteysvaikutuksista johtuen vaikutusalue saattaa olla hyvin laaja joillakin lajiryhmillä kuten suurpedoilla sekä metsäpeuralla. Hankesuunnittelussa ja vaikutustenarvioinnissa on kiinnitettävä erityistä huomiota eläinten kulkuyhteyksien säilymiselle ja yhteysvaikutuksiin alueen muiden hankkeiden kanssa. Selostuksessa tulisi esittää konkreettisesti, miten suunnitellaan ekologisten yhteyksien säilyminen (mm. sijainnit, leveydet, niiden kasvillisuus) sekä arvioida toimivuutta erilaisille eläinryhmille, etenkin metsäpeuralle.

Natura-alueet, luonnonsuojelualueet ja niitä vastaavat kohteet

Arviointiohjelmassa on tunnistettu hyvin hankealuetta lähimmät Natura-alueet, suojelualueet ja niitä vastaavat kohteet. Hankilannevan eteläisin osa-alue rajautuu etelässä Hirsinevan Natura-alueeseen (FI000065, SAC). Voimajohtoreitti SVEA sijoittuu Hirsinevan Natura-alueelle noin 570 m matkalta olemassa olevan voimajohdon sekä myös sen rinnalle suunniteltavan (YVA-menettely vireillä, Fingrid) Nuojuankankaan (Vaala) ja Vihtavuoren (Laukaa) välisen valtakunnanverkon vahvistamiseen liittyvän 400 + 110 kilovoltin voimajohdon rinnalle. Arviointiohjelmassa Hirsinevan Natura-alueen osalta esitetään laadittavan Natura-arviointi ja yhteysviranomaisen pitää tätä erittäin tarpeellisena.

Natura-arvioinneissa, arviointiselvityksissä ja tarveharkinnoissa tulee tarkastella myös Natura-alueverkoston välisten yhteyksien säilymistä mukaan lukien muiden hankkeiden

yhteisvaikutukset. Natura-verkoston väliset ekologiset yhteydet on tärkeä säilyttää, sillä direktiivin 92/43/ETY mukaan EU:n jäsenvaltioiden on edistettävä maankäytön suunnittelussa Natura-alueiden ekologista yhtenäisyyttä niin että eläinten muutto, leviäminen tai geneettinen vaihdanta ei vaarannu. Natura-alueiden välisten kulkuyhteyksien olosuhteiden säilymistä tulee erityisesti tarkastella metsäpeuran ja myös suurpetojen liikkumisen kannalta.

Yhteysviranomaisen muistuttaa, että suojelualuetilannetta tulisi tarkastella uudestaan selostusvaiheessa sen varalta, että hankealueelta tai sen läheisyydestä on hankittu uusia kohteita yksityisiksi suojelualueiksi, tai on jo perustettu uusia suojelualueita.

Elinkeinot, luonnonvarojen hyödyntäminen ja virkistyskäyttö

Elinkeinot

Arviointiohjelmassa esitetään, että hankealueet ovat metsä- ja maatalouskäytössä ja koostuvat pääosin eri ikäisestä ojitetusta talousmetsästä, suoalueista sekä pelloista. Hankealueille sijoittuvat maa-ainesten ottoalueet (ml. turve) on tunnistettu arviointiohjelmassa. Alueelle ei sijoitu nykyisellään merkittäviä kilpailevia elinkeinomuotoja. Sähkönsiirtoreiteille tai niiden välittömään läheisyyteen ei sijoitu voimassa olevia tai päättyneitä maa-ainesten ottoalueita.

Yhteysviranomaisen kiinnittää huomiota, että vaikutusten arvioinnissa mainitaan vaikutukset matkailuun. Hankealueiden lähiympäristössä ei ole laajasti tunnettuja matkailukeskittymiä tai -attraktiota, joten arviointiselostuksessa tulee perustella tarkasti tarve selvittää hankkeen vaikutukset matkailualoille. Arviointiohjelmassa vaikutusarvioinnin tarvetta ei ole perusteltu.

Tuulivoimatuotannon elinkeinollisista ja työllisistä vaikutuksista tarvitaan objektiivista ja paikallistaloutta koskevaa vaikutusarviointia. Elinkeinovaikutusten selvittäminen edellyttää perehtymistä yrityskantaan ja työmarkkinaan, jotta hankkeen paikallistaloudellinen potentiaali ja vaikutus voitaisiin kokonaisuutena arvioida. Analyysissä tulisi luoda arvio esim. onko alueella tarjolla osaavaa työvoimaa hankkeen toteutukseen ja tuotannon aikaiseen toimintaan ja onko alueella tuulivoimatuotantoa tukevia palveluja.

Arviointiohjelmassa on esitetty, että vaikutukset metsätalouden harjoittamiseen on paikallisia ja kohdistuvat hankealueelle ja sen välittömään läheisyyteen.

Yhteysviranomaisen huomauttaa, että myös sähkönsiirtolinjojen alueelle kohdistuu metsätaloudellisia vaikutuksia, kun siirtolinjan alue on pidettävä joko kokonaan tai osittain puustosta vapaana. Myös Haapajärven kaupunki tuo lausunnossaan esille sähkönsiirtolinjojen vaikutukset metsätalouden ja maatalouden harjoittamiseen.

Luonnonvarojen hyödyntäminen

Arviointiohjelman mukaan hankkeen aiheuttamia luonnonvarojen hyödyntämiseen liittyviä vaikutuksia arvioidaan suurelta osin ihmisiin kohdistuvina vaikutuksina, sillä alueen merkittävimmät luonnonvarat ovat sidoksissa alueen virkistyskäyttöön. Yhteysviranomaisen toteaa, että tuulivoimatuotanto vaikuttaa luonnonvarojen

hyödyntämiseen tuulivoimalan elinkaaren aikana useissa eri vaiheissa. Yhteysviranomaisen katsoo, että luonnonvaroihin kohdistuvassa vaikutusten arvioinnissa tulee ottaa huomioon tuulivoimaloiden, voimalapaikkojen, työskentely- ja varastoalueiden rakentamisen, sähkönsiirtoyhteyksien ja niiden kaivutöiden ja tierakentamisen vaatimien luonnonvarojen tarve. Luonnonvarojen hyödyntämisessä tulisi tarkastella uusiutuvien ja uusiutumattomien luonnonvarojen kulutusta ja materiaalien käyttöä. Lisäksi olisi hyvä tarkastella hankkeen aikana syntyvien sivuvirtojen käytettävyyttä yleisellä tasolla sekä uusiomateriaalien käyttömahdollisuutta hankkeessa.

Yhteysviranomaisen tarkentaa, että tuulivoimapuiston elinkaarensa aikana kuluttamia luonnonvaroja olisi hyvä vertailla suhteessa tuotetun sähköenergian määrään.

Arviointiohjelmasta ei käy ilmi, mitkä ovat hankkeeseen liittyvät maa-aineksen ottotoiminnan seurauksena syntyvät ympäristövaikutukset. Vaikutuksia syntyy etenkin tiestön, infran ja voimalapohjien rakentamisesta. Yhteysviranomaisen katsoo, että vaikutukset tulee selvittää arviointiselostuksessa. Luonnonvarojen hyödyntämiseen liittyvien vaikutusten osalta tulee arvioida hankkeen toteuttamisen edellyttämä maa-ainesten laatu ja tarvittava määrä, saatavuus, oton merkittävät vaikutukset sekä esimerkiksi kuljetuksesta aiheutuvat vaikutukset. Lisäksi tulee tarkastella maa-ainesten ottotoiminnan vaikutukset metsätalouteen, kuten metsäalueiden pinta-alojen ja luonteen muutoksiin.

Virkistyskäyttö ja metsästys

Arviointiohjelman mukaan hankealueelle ei sijoitu virallisia virkistysreittejä tai -rakenteita. Hankilan laajennusalueen länsipuolella kulkee moottorikelkkaura voimajohtoreittiä pitkin.

Arviointiohjelmassa on esitetty hankealueilla toimivat riistanhoitoyhdistykset ja metsästysseurat. Yhteysviranomaisen pitää hyvänä, että metsästysseurojen vuokra-alueet ja niiden sijoittuminen suhteessa hankealueeseen esitetään kartalla YVA-selostuksen yhteydessä. Hankealueelle ei sijoitu valtionmaan pienriista- tai hirvilupa-alueita.

Riistalajeihin kohdistuvat vaikutukset esitetään olevan samankaltaisia kuin muuhunkin eläimistöön ja linnustoon. Hankealueen riistakantojen tilaa ja kannanvaihteluita aiotaan selvittää mm. luontoselvitysten tuloksia ja riistatilastoja hyödyntäen sekä haastatteleamalla hankealueella ja sen lähiseudulla toimivia metsästysseuroja, suurpetoyhdyshenkilöä ja riistahoitoyhdistyksen edustajia. Yhteysviranomaisen pitää tätä arviointimenettelyä asianmukaisena ja muistuttaa, että arvioinneissa on huomioitava myös missä määrin hanke realistisesti muuttaa alueen metsästysmahdollisuuksien toteutumista.

Luonnonvarakeskus (Luke) tuo lausunnossaan esille, että metsästystä tuulivoima-alueilla saattaa rajoittaa mm. riski vahingoittaa toisen omaisuutta, kuten tuulivoimaloiden lapoja, ja siihen liittyvät korvausvelvollisuudet. Luken mukaan Ruotsissa ja Norjassa tehtyjen alustavien kyselytutkimusten ja saalistilastojen perusteella tuulivoimalla saattaa olla negatiivisia vaikutuksia metsästyksen ja ammuttujen hirvien määrään tuulivoima-

alueilla (Zimmermann ym. 2023). Tuulivoiman vaikutuksia metsästykseseen on syytä arvioida huolellisesti.

Ihmisten terveys, elinolot ja viihtyisyys

Arviointiohjelmassa on esitetty karttakuvoin ja taulukoin asutuksen sijoittumisesta eri etäisyyksille hankealueesta ja sähkönsiirtoreiteistä. Asutusta on kuvattu tässä lausunnossa myös yhdyskuntarakennetta käsittelevässä osiossa. Kuvauksen ja karttakuvituksen mukaan hankealueille ei sijoitu asutusta tai asuinrakennuksia, mutta Keson hankealueelle sijoittuu yksi lomarakennus ja kahden kilometrin etäisyydelle voimalapaikoista neljä lomarakennusta. Arviointiohjelmassa ei kuvata tarkemmin, miten Keson hankealueelle jäävä lomarakennus on tarkoitus huomioida jatkosuunnittelussa. Yhteysviranomaisen katsoo, että lomarakennus näyttäisi jäävän esitetyssä toteutusvaihtoehdoissa kokonaan tuulivoimaloiden ympäröimäksi. Selänne ympäristö- ja rakennusvalvonta toteaa lausunnossaan, että mikäli voimalat sijaitsevat noin 1,3 km etäisyydellä loma-asunnosta, sen pihapiirissä voidaan olettaa esiintyvän ulkomelun ohjearvojen ylityksiä. Yhteysviranomaisen muistuttaa, että tuulivoimaloiden riittävän etäisyyden lähiasutukseen tulee perustua vaikutusarviointiin. Rakennuksen käyttötarkoitus on tarvittaessa muutettava rakennusluvalla. Arviointiselostuksessa vaikutukset on arvioitava voimassa olevan tilanteen mukaan, eli mikäli rakennus on arviointiselostusvaiheessa rakennuslupatietojen mukaan loma-asunto, tulee sitä käsitellä arviointiselostuksessa loma-asuntona.

Yhteysviranomaisen yhtyy ympäristöpalvelut Helmen näkemykseen, että YVA-menettelyssä tulee erityisesti tarkastella hankkeen ja sähkönsiirtoreittien vaikutuksia asuinympäristöön, vapaa-ajan asumiseen, virkistykseen ja luontoarvoihin terveydensuojelun näkökulmasta. Terveydensuojelulain mukaan elinympäristöön vaikuttava toiminta on suunniteltava ja järjestettävä siten, että väestön ja yksilön terveyttä ylläpidetään ja edistetään. Elinympäristöön vaikuttavaa toimintaa on harjoitettava siten, että terveyshaittojen syntyminen mahdollisuuksien mukaan estyy. Yhteysviranomaisen kehottaa huomioimaan ympäristöpalvelut Helmen lausunnon.

Yhteysviranomaisen kehottaa selkeyttämään sanallista kuvausta asutuksen sijoittumisesta suhteessa voimalapaikkoihin. YVA-ohjelman teksti on paikoin vaikeaselkoista ja se sisältää useita tarkennuksia, mikä vaikeuttaa kokonaiskuvan muodostamista. Sanallisen kuvauksen ja kuvien oikeellisuutta tulee myös tarkastaa. Yhteysviranomaisen huomauttaa, että asutusta ja loma-asutusta kuvaavassa kartassa olisi tullut esittää alustavat voimalapaikat, sillä hankealueen ja sähkönsiirtolinjojen läheisyydessä sijaitsevien kiinteistön omistajien tulee voida paikantaa omaisuutensa suhteessa lähimpiin voimaloihin ja sähkönsiirtolinjoihin. Voimaloiden puuttumisesta johtuen paikantaminen on haastavaa kuvasta 9.6. Suunnitteluaineistoa tulee täydentää tarkemmalla kuvituksella. Tämä lisää paikallisten ymmärrystä ja osallisuutta heidän lähelleen suunnittelussa hankkeessa.

Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnin tueksi ja asukasosallistumisen lisäämiseksi aiotaan toteuttaa kysely. Kysely kohdennetaan yhteensä noin 400 kotitalouteen. Yhteysviranomaisella ei ole lisättävää kyselyn sisältöön. Arviointiohjelmassa kuvataan

kyselyn keskeiset teemat ja ne ovat yhteysviranomaisen näkemyksen mukaan relevantit ja antavat informaatiota valmisteluun. Kyselyä olisi suositeltavaa markkinoida kohdekunnissa laajasti ja tarjota myös sähköinen mahdollisuus vastausten antamiseen.

Liikenne

Hankealueen sijainti suhteessa ympäröivään maantieverkkoon ja nykytila liikenteen osalta on kuvattu riittäväällä tarkkuudella arviointiohjelmassa. Hankealueen lähellä olevat maantiet tienumeroineen ja alustavat sisäänajotiet hankealueelle on esitetty kartalla. Liikennemäärät on esitetty sekä tekstissä että taulukossa. Lisäksi nykytilaosiosta löytyy kartta ja kuvaus alustavista erikoiskuljetusreittivaihtoehdoista. Yhteysviranomainen huomauttaa, että liikenneosioon tulee lisätä arviointiselostukseen kartta, jossa näkyvät arvioidut kuljetusreitit hankealueelle erikoiskuljetusten lisäksi myös maa-aines- ja betonikuljetusten osalta, mikäli niitä joudutaan kuljettamaan hankealueen ulkopuolelta. Arvioinnissa on syytä huomioida myös suurten erikoiskuljetusten reittien vaatimukset mm. vapaan aukon osalta. Arviointiselostusta laadittaessa tulee pyrkiä selkeään esitystapaan, huomiota kannattaa kiinnittää asioiden esittämiseen mahdollisimman selkeinä karttaesityksinä esimerkiksi kuljetusreittien sekä parannettavan ja rakennettavan tiestön osalta.

Arviointiohjelman mukaan liikenteen osalta tarkasteltavana vaikutusalueena ovat tiet, joille hankkeen rakentamisesta aiheutuu liikenteen kasvua sekä sähkönsiirtoreitin kanssa mahdollisesti risteävät yleiset tiet ja rautatiet. Yhteysviranomainen huomauttaa, että liikenteen osalta on syytä huomioida kuljetusten vaikutusten ulottuminen niin laajalle alueelle, mistä tuulivoimapuiston rakentamiseen tarvittavia materiaaleja tai rakenteita tuodaan satamien kautta hankealueelle. Myös Haapaveden kaupunki on todennut lausunnossaan, että liikenteen vaikutuksia on tutkittava laajemmalla vaikutusalueella kuin vain hankealueella. Näin ollen vaikutuksia tulee tarkastella koko kuljetusreitit osalta, toki pääpainon arvioinnissa ollessa hankkeen lähiympäristössä. Mikäli tarkat kuljetusreitit eivät ole tiedossa arviointiselostusta laadittaessa, tulee arviointi tehdä eri vaihtoehtojen osalta sillä tarkkuudella, kun se on käytettävissä olevien tietojen mahdollista. Kun käytettävät kuljetus- ja sähkönsiirtoreitit tarkentuvat, kannattaa paikallisesta ELY-keskuksesta tiedustella, onko reittien alueelle mahdollisesti suunnitteilla tienparannushankkeita ja niiden toteutustilannetta. Yhteysviranomainen pitää hyvänä, että arviointiohjelmassa on tunnistettu vasta valmistunut valtatie 4 toimenpideselvitys välillä Pyhäjärvi-Pulkkila. Jo aiemmin ovat valmistuneet vastaavat selvitykset Pulkkilan ja Haaransillan välille.

Yhteysviranomaisen näkemyksen mukaan liikennevaikutusten osalta arviointimenetelmät on kuvattu suppeasti. Arviointiohjelman mukaan liikenteellisiä vaikutuksia arvioidaan vertaamalla hankkeen aiheuttamia kuljetusmääriä teiden nykyisiin liikennemääriin. Liikenteen kokonaislisääntyminen ja raskaan liikenteen lisääntyminen tarkastellaan erikseen. Liikenteen lisääntymisen sekä kuljetusten tyypin perusteella arvioidaan vaikutuksia kuljetusreittien liikenteen toimivuuteen ja turvallisuuteen. Maanteiden liittymien osalta tehdään tarvittaessa toimivuustarkasteluja. Yhteysviranomainen huomauttaa, että liikennevaikutuksia tulee arvioida paitsi

6.9.2023

liikenneturvallisuuden ja liikenteen sujuvuuden, myös teiden ja siltojen kunnan näkökulmasta. Rakentamisen aikaisten liikennemäärien arvioinnissa on syytä huomioida myös tyhjänä ajo, ajojen säännöllisyys ja mahdolliset liikennehuiput.

Arviointiselostuksessa tulee vaikutukset arvioida tuulivoimapuiston rakentamiseen liittyen käytettävien kuljetusreittien mm. maa-aines-, betoni- ja erikoiskuljetusten osalta. Arviointiselostuksessa tulee arvioida kaikkien eri reittien osalta vaikutukset, mikäli hankealueelle kuljetaan eri teiden kautta.

Yhteysviranomaisen pitää tärkeänä, että hankealueelle johtavien teiden ja kuljetusreittien osalta arviointiselostuksessa arvioidaan vaikutuksia teiden varsilla olevan asutuksen ja muiden häiriintyvien kohteiden näkökulmasta. On tärkeää tunnistaa liikenneturvallisuuden tai liikenteen sujuvuuden näkökulmasta mahdolliset ongelmalliset paikat. Arviointiselostusvaiheessa tulee pyrkiä löytämään ratkaisuja, kuinka liikenteen kasvusta aiheutuvia vaikutuksia voidaan asutuksenkin näkökulmasta vähentää. Siltojen korkeus- ja painorajoitukset tulee huomioida kuljetusreittejä suunniteltaessa. Kuljetusten ajoittuminen kelirikko aikaan vaikuttaa merkittävästi tieverkon vahvistustarpeeseen. Hankkeen aiheuttaman liikenteen vaikutukset tiestön ja siltojen kantavuuteen tulee arvioida sekä määrittää mahdolliset rakentamis-, vahvistamis- ja parantamistarpeet sekä mahdolliset liittymien ja kaarteiden leventämistarpeet. Parantamistarpeiden arvioinnissa on huomioitava hankealueen sisäisen tiestön lisäksi aluetta ympäröivä, kuljetuksiin käytettävä tiestö sekä erikoiskuljetusten käyttämät reitit. Lisäksi liikenteen osalta tulee arvioida melu-, päästö- ja tärinähaitat. Liikennevaikutusten arvioinnissa tulee huomioida mahdolliset yhteisvaikutukset muiden alueelle sijoittuvien hankkeiden kanssa myös liikenteen osalta, mikäli niiden rakentaminen voi tapahtua samanaikaisesti.

Yhteysviranomaisen yhdessä Väyläviraston kanssa huomauttaa, että suunnittelun aikana on riittävän ajoissa kiinnitettävä huomiota tuulivoimalan osien varastointiin ja kuljetusreittien selvittämiseen. Mikäli maanteiden osalta rakenteiden vahvistamiselle tai liittymien parantamistoimille todetaan tarvetta, niiden suunnitteluun ja niihin liittyvien suunnitelmien käsittelyyn tulee varata riittävästi aikaa. Toimenpiteet suunnitellaan ja toteutetaan hankkeesta vastaavan kustannuksella yhdessä niistä vastaavien viranomaistahojen (ELY-keskus tai Väylävirasto) kanssa. Hanketta varten rakennettava tiestö, sillat sekä mahdolliset uudet liittymäpaikat maantieverkkoon ovat osa hanketta, joten niiden sijainti on syytä esittää ja vaikutukset arvioida YVA-selostuksessa sillä tarkkuudella kuin on mahdollista. Riskit tiestön vaurioitumisesta ja korjaustarpeista tulee arvioida, ja esittää toimenpiteet riskien välttämiseksi ja mahdollisten vaurioiden korjaamiseksi ja kulujen korvaamiseksi.

Yhteysviranomaisen näkemyksen mukaan hankkeessa on syytä laatia erillinen liikenteellinen saavutettavuusselvitys joko YVA-menettelyn yhteydessä tai hyvissä ajoin ennen hankkeen rakentamista. Selvitys auttaa tunnistamaan tuulivoimapuiston rakentamiseen liittyvien kuljetusten vuoksi mahdollisesti tarvittavat muutostarpeet maantieverkolla sekä niiden toteuttamisen aikataulullisesti riittävän ajoissa. Selvityksen yhteydessä tulee tarkastella myös liikennejärjestelyjen ja kuljetusten osalta tarvittavia lupia. Hanketoimijan tulee olla yhteydessä Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen

Liikenne- ja infrastruktuuri -vastuualueeseen ennen saavutettavuusselvityksen laatimiseen ryhtymistä.

Yhteysviranomaisen pitää tärkeänä, että suunnittelussa huomioidaan Väyläviraston Tuulivoimalaohje (Liikenneviraston julkaisu 8/2012), jossa on määritelty tuulivoimaloiden sijoittelu suhteessa liikenneväyliin. Tuulivoimalan vähimmäisetäisyys tiestä on voimalan kokonaiskorkeus (torni+lapa) + suoja-alue maantien keskeltä lukien. Hankkeen kuljetuksia suunniteltaessa tulee huomioida Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun liittojen laatima liikennöitävyys selvitys Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueen tuulivoimahankkeiden liikenteellisen saavutettavuuden näkökulmasta, joka löytyy mm. Kainuun liiton sivuilta: <https://kainuunliitto.fi/liikennoitavyys selvitys-valmistui-kainuun-ja-pohjois-pohjanmaan-maakuntakaavoituksessa-tarkastelluille-tuulivoima-alueille/> Lisäksi jatkosuunnittelussa tulee huomioida Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen johdolla laadittu Tuulivoimarakentaminen tienpitäjän näkökulmasta -selvitys: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-398-121-8>.

Yhteysviranomaisen huomauttaa, että suunnittelussa tulee huomioida sähkösiirtoreitin ja voimajohdon osalta Väyläviraston ”Sähkö- ja telejohdot ja maantiet” -ohje (Liikenneviraston ohjeita 3/2018). Rakennettaessa voimajohtoa maanteiden yhteyteen tulee noudattaa lisäksi Liikenneviraston 12.10.2018 antamaa määräystä johtojen ja rakenteiden sijoittamisesta maantien tiealueelle (LIVI/44/06.04.01/2018). Ohjetta tulee noudattaa siinäkin tapauksessa, että uusi johto rakennetaan olemassa olevan johdon rinnalle. Suunnittelussa tulee huomioida, etteivät voimajohdon pylväät estä tai haittaa maanteiden käyttöä. Kaapeleiden ja johtojen sijoittamisessa tiealueelle noudatetaan, mitä liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain (503/2005) 42 §:ssä ja 42 a §:ssä säädetään.

Viestintäyhteydet ja tutkat

YVA-ohjelmassa on esitetty, että hankkeesta vastaava on pyytänyt Puolustusvoimilta lausuntoa hankkeen hyväksyttävyydestä ja hankkeelle on saatu puoltava lausunto. Ohjelmassa ei kuitenkaan esitetä, koskeeko lausuntopyyntö millaista voimalamäärää ja hankealuetta. Yhteysviranomaisen täsmentää, että Puolustusvoimat ei antanut yhteysviranomaiselle lausuntoa arviointiohjelmasta, eikä yhteysviranomaisella ole käytettävissä arviointiohjelmassa mainittua Puolustusvoimien lausuntoa. Arviointiohjelmassa on kuvattu hankealuetta lähimmät Digitan lähetinaset ja lähin Ilmatieteen laitoksen säätutkan sijainti. YVA-ohjelman mukaan vaikutukset tutkiin ja viestintäyhteyksiin arvioidaan asianosaisilta sekä puolustusvoimilta saatavien lausuntojen perusteella.

Yhteysviranomaisen kehottaa huomioimaan Ilmatieteen laitoksen lausunnossaan esittämän huolen tuulivoimala-alueiden mahdollisista häiriökaiuista säätutkamittauksiin. Ilmatieteen laitos esittää lausunnossaan, että vaikka voimalat sijaitisivat yli 100 km etäisyydellä säätutkasta, useista hankealueelle ja sen ympäristöön suunnitteilla tai toiminnassa olevista tuulivoimaloista voi aiheutua yhteisvaikutuksina häiriökaiuja. Säätutkahavaintoja ei voida tällöin mitata näiltä alueilta, mikä saattaa vaikuttaa turvallisuussäätöpalveluihin alueella.

Yhteysviranomaisen korostaa, että hankkeesta vastaavan tulee olla riittävän ajoissa yhteydessä eri operaattoreihin ja tutkien omistajiin sekä ottaa voimaloiden sijoittelussa huomioon linkkien ja tutkien toiminta ja pyrkiä suunnittelemaan hanke siten, ettei se tule aiheuttamaan häiriöitä viestintäyhteyksiin ja tutkien toimintaan. Erityisesti tulee huomioida Ilmatieteen laitoksen lausunnoissaan mainitsevat turvallisuustiedotteisiin liittyvät seikat.

Meluolosuhteet

Hankkeen melumallinnus ja myös mallinnustietojen raportointi tulee tehdä tuulivoimaloiden melun mallinnuksesta annetun ympäristöministeriön ohjeen (2/2014) mukaisesti, mallinnustietojen raportoinnin tulee sisältää myös ohjeen sivujen 23–26 mukaiset raportointitaulukot. Melumallinnuksen tulee perustua ympäristöministeriön ohjeen mukaisesti tuulivoimaloiden melupäästön ylärajatarkasteluun. Melumalliin tulee sisällyttää myös läheisten tuulivoimahankkeiden, ainakin Hankilannevan, Kesonmäen, Välikankaan, Kukonahon, Hakulinkankaan, Multakaarronnevan, Riitamaa-Nurmesnevan, Ristiniityn ja Rimpikankaan tuulivoimapuistojen tuulivoimalat siinä laajuudessa, että melun yhteisvaikutukset saadaan luotettavasti selvitettyä. Melumallinnuksen perusteella määritetyt melualueet tulee esittää karttapohjalla, johon on merkitty myös melulle altistuvat kohteet. Lisäksi tulee esittää melulle altistuvien kohteiden määrät. Myös pienitaajuisen melun laskennassa tulee ottaa huomioon lähimpien tuulivoimapuistojen yhteisvaikutus. Laadittu meluselvitysraportti tulee esittää arviointiselostuksen liiteasiakirjana.

Valo-olosuhteet

Arviointiohjelmassa on esitetty, että nykytilanteessa varjostusvaikutuksia saattaa olla joissakin laskentapisteissä Hankilan ja Keson hankealueilla. Arviointiohjelmassa ei ole kuitenkaan esitetty sen tarkemmin mitkä laskentapisteet ovat kyseessä ja minne välkevaikutukset saattavat kohdistua. Yhteysviranomaisen toteaa, että koska alueilla on jo toiminnassa olevia tuulivoimaloita, tulisi alueilta myös olla selvityksiin perustuvaa tietoa siitä, mistä olemassa olevista tuulivoimaloista aiheutuu nykytilanteessa välkevaikutuksia ja kuinka laajalle alueelle. Yhteysviranomaisen katsoo, että hankealueelta nykytilanteessa mahdollisesti aiheutuvat välkevaikutukset olisi tullut esittää arviointiohjelmassa perusteellisemmin. Jo nykytilanteessa Hankilannevan ja Kesonmäen tuulivoimalat aiheuttavat saadun palautteen perusteella välkehaittaa etenkin Karsikkaan kylässä. Tiedot tulee päivittää arviointiselostukseen.

Arviointiohjelman mukaan välkevaikutuksia aiotaan arvioida WindPRO -ohjelmalla suoritettuna mallinnuksen pohjalta ja niin sanotun ”real case” -tilanteen mukaan. Mallinnustulokset havainnoidaan leviämiskartoilla ja arviossa huomioidaan vaikutusalueella sijaitsevat herkät kohteet eli lomakiinteistöt ja vakituinen asutus. Arviointityössä on muistettava, että Hankilannevan ja Kesonmäen olemassa olevat tuulivoimalat muodostavat alueen nykytilan, jota laajennushankkeella muutetaan. Välkemallinnukset tulee laatia arviointiohjelmassa olleen kuvan 6.1. esittämien

hankkeiden osalta ajantasaistettuun tietoon pohjautuen ja huomioiden lähimmät toteutuneet tai vireillä olevat hankkeet.

Vaikutukset toiminnan jälkeen

Arviointiohjelmassa on kuvattu tuulivoimaloiden käyttöikä ja toimenpiteet tuulipuiston toiminnan jälkeen. Arviointiohjelman mukaan tuulivoimaloiden kierrätysaste nousee yli 90 prosenttiin, kun lapojen materiaali saadaan kierrätettyä. Toiminnan päättymisen aikaiset ja sen jälkeiset vaikutukset arvioidaan arviointiohjelman mukaan olettaen, että alueilla olevat maanpäälliset voimalarakenteet puretaan ja betoniperustukset sekä kaapelit jätetään maahan. Arviointiohjelmassa on tunnistettu, että purkamistoiminnasta aiheutuu melu- ja liikennevaikutuksia. Yhteysviranomaisen pitää hyvänä, että arvioinnissa otetaan kantaa myös luonnonympäristön palautumiskykyyn ja alueen käyttömuotoihin hankkeen jälkeen.

Yhteysviranomaisen katsoo, että eri tahojen vastuut toiminnan päättyessä tulee selvittää tämänhetkisen lainsäädännön näkökulmasta (hankkeesta vastaava, maanomistaja, kunta, valtio).

Ympäristövaikutusten arvioinnissa olisi hyvä arvioida tuulivoimarakentamiseen käytettävien materiaalien kierrätettävyyttä sekä jätteiden syntyä ja käsittelyä huomioiden myös valtioneuvoston huhtikuussa 2021 julkaisema periaatepäätös kiertotalouden strategisesta ohjelmasta, jossa asetetaan tavoitteita luonnonvarojen kestävälle ja tehokkaalle käytölle. Arviointiselostuksessa tulisi kuvata vähintään yleisellä tasolla, kuinka paljon hankkeen materiaaleja voidaan hyödyntää kiertotalouden näkökulmasta. Arvioinnissa olisi hyvä esittää arvio rakentamisen ja toiminnan aikana sekä toiminnan päättyessä syntyvistä jätteistä, niiden määristä ja suunnitelma käsittelymenetelmistä lainsäädännölliset vaatimukset huomioon ottaen.

Vaikutukset yleiseen turvallisuuteen ja arvio ympäristöriskeistä

Arviointiohjelman mukaan tuulivoimapuistot rakennetaan siten, että turvallisuusriskit on minimoitu. Turvallisuutta lisäävät esim. tuulivoimaloiden rakentamista ohjaavien suojaetäisyyksien noudattaminen. Suunnittelussa ja rakentamisessa huomioidaan Finanssiala ry:n turvallisuusohje Tuulivoimalan vahingontorjunta (2017). Lisäksi tunnistetaan hankkeeseen liittyvät ympäristö- ja turvallisuusriskit ja mahdolliset häiriötapahtumat sekä arvioidaan niiden todennäköisyydet koko hankkeen elinkaaren aikana. Yhteysviranomaisen muistuttaa, että suunnittelussa tulee ottaa huomioon myös Pohjois-Pohjanmaan Pelastuslaitoksen lausuntonsa liitteenä toimittama ohje tuulivoimapuiston suunnitteluun ja rakentamiseen.

Yhteysviranomaisen huomauttaa, että YVAA §5 mukaan YVA-selostuksessa tulee esittää arvio mahdollisista onnettomuuksista ja niiden seurauksista ottaen huomioon hankkeen alttius suuronnettomuus- ja luonnonkatastrofiriskeille, näihin liittyvät hätätilanteet, toimenpiteet näihin tilanteisiin varautumisesta sekä ehkäisy- ja lieventämistoimet. Siksi hankkeen suunnittelussa tulee huomioida turvallisuus- ja ympäristöriskit kokonaisuutena. Arviointiselostuksessa tulee lisäksi esittää

ilmastonmuutokseen varautuminen ja sopeutuminen sekä ilmastonmuutoksesta hankkeelle mahdollisesti aiheutuvia riskejä sekä keinoja niiden vähentämiseksi.

Ilmatieteen laitos toi lausunnossaan esille huolensa useiden alueelle suunniteltujen tuulivoimaloiden yhteisvaikutuksista, joista voi aiheutua häiriökaikuja säätutkamittauksiin. Yhteisvaikutuksista johtuen säätutkahavaintoja ei voida mitata näiltä alueilta ja se saattaa vaikuttaa turvallisuussääpalveluihin alueella.

Yhteysviranomaisen kehottaa hankkeesta vastaavaa kiinnittämään erityistä huomiota Ilmatieteen laitoksen lausunnossaan esiintuomaan huoleen.

Liittyminen muihin hankkeisiin ja yhteisvaikutukset niiden kanssa

Arviointiohjelmassa on tunnistettu ja esitetty taulukossa sekä kartalla (kuva 6.1) hankealueen ympäristössä sijaitsevia muita tuulivoimahankkeita. Kuten karttakuvasta on nähtävissä, hankealueen ympäristössä eri kunnissa ja maakunnissa on useita kymmeniä tuulivoimahankkeita suunnitteilla. Karttaan tulee lisätä Haapajärven Hakulinkankaan sekä Pyhäjärven Uposen ja Hallakallion tuulivoimahankkeiden aluerajaukset ja lisäksi Haapajärven Korteperän ja Reisjärven Kiiskinevan tuulivoimahankkeet. Kartalla esitetty Pyhäjärven Hautakankaan hankealueen rajausta tulee päivittää. Yhteysviranomaisen toteaa, että lukuisten samalle alueelle keskittyvien tuulivoima- ja voimajohtohankkeiden yhteisvaikutukset ovat yksittäistä hanketta laajempia ja merkittävämpiä, joten yhteisvaikutukset tulee arvioida erityisen huolellisesti. Myös saadussa palautteessa korostuu yhteisvaikutukset ja vaikutusten huolellinen arviointi.

Yhteysviranomaisen muistuttaa, että tuulivoimahankkeiden arvioitaviin vaikutuksiin kuuluvat voimaloiden lisäksi myös sähkönsiirto. Karttakuvassa ei ole kuitenkaan esitetty tuulivoimahankkeiden sähkönsiirtoreittejä eikä Fingrid Oyj:n nykyistä 400 kV:n voimajohtolinjaa ja suunnitteilla olevaa 400+100 kV:n voimajohtoa (Fingrid Oyj:n Metsälinjan vahvistaminen välillä Vaala Nuovuankangas – Laukaa Vihtavuori, 400+110 kilovoltin voimajohtohanke). Hankkeen YVA-ohjelma on ollut nähtävillä 6.2.-8.3.2023. Useat hankkeet Hankilan ja Keson tuulivoimapuistojen laajennushankkeen tavoin ovat suunnittelemassa sähkönsiirtoreittiään Haapajärven Pysäysperän sähköasemalle, jossa hankkeet voidaan liittää valtakunnanverkkoon joko omalla tai hankkeiden yhteisillä voimajohdoilla. Yhteysviranomaisen toteaa, että kaikista hankkeiden sähkönsiirtoratkaisuista muodostuvat vaikutukset voivat muodostua paikoin suuriksi erityisesti liityntäpisteen ympäristössä. Arviointiselostuksessa tulee esittää ja vaikutusten arvioinnissa tunnistaa yhteisvaikutukset kaikkien niiden hankkeiden kanssa, joiden kanssa hankkeiden sähkönsiirrolla voi olla yhteisvaikutuksia.

Yhteysviranomaisen näkemyksen mukaan Hakulinkankaan tuulivoimahanketta ei ole riittävästi tuotu esille arviointiohjelmassa ja hankkeen esitetään olevan esiselitysvaiheessa. Yhteysviranomaisen huomauttaa, että Hakulinkankaan tuulivoimahankkeen YVA-ohjelma on ollut nähtävillä 18.1.-17.2.2023. Hankkeesta vastaavan on seurattava Hakulinkankaan hankkeen etenemistä oman YVA-menettelynsä aikana siten, että Hankilan ja Keson YVA-selostuksessa Hakulinkankaan

hanketta koskevat tiedot ovat mahdollisimman ajantasaiset. Myös muiden hankkeiden tiedot on tarpeen päivittää riittävin väliajoin ajantasaisen tiedon ylläpitämiseksi ja vaikutusten arvioimiseksi ajantasaisimman käytettävissä olevan tiedon mukaisesti.

Hankilan ja Keson tuulivoimapuistojen laajennushanke rajautuu eteläosastaan Hakulinkankaan hankealueeseen. Mikäli molemmat hankkeet toteutuvat YVA-ohjelmissa esitettyjen maksimivaihtoehtojen mukaisina, huomioiden Hankilannevan ja Kesonmäen alueella jo olemassa olevat tuulivoimalat, muodostuisi hankkeista huomattavan suuri, 93 tuulivoimalaa käsittävä jokseenkin yhtenäinen tuulivoimatuotantoalue. Hankilan ja Keson tuulivoimapuistojen laajennushankkeessa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen maantieteelliseen alueeseen, jolle todennäköisesti kohdistuu samanaikaisia vaikutuksia sekä laajennushankkeesta että Hakulinkankaan hankkeesta. Alue tulee tunnistaa, määritellä ja sen jälkeen arvioida vaikutukset ko. alueelle erityisen huolellisesti. Hankkeiden läheisyydestä johtuen yhteysviranomaisen kehottaa hankkeesta vastaavia pyrkimään yhteensovittamaan hankkeiden suunnittelu- ja arviointityötä. Yhteysviranomaisen näkemyksen mukaan hankkeesta vastaavien tulisi selvittää mahdollisuudet hankkeiden yhteisten melu-, välke- ja maisemavaikutusarviointien sekä asukaskyselyn laatimiseen.

Useiden lausuntojen, mielipiteiden ja yhteysviranomaisen näkemyksen mukaan todennäköisesti merkittäviä yhteisvaikutuksia kohdistuu erityisesti arvokkaille kulttuurimaisema-alueille ja ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen, Hirsinevan Natura-alueelle, maakotkareviirille sekä metsäpeuran elinympäristöihin ja ekologisiin yhteyksiin. Lisäksi sähkönsiirrosta aiheutuu merkittäviä yhteisvaikutuksia. Erityistä huomiota tulee kiinnittää Ilmatieteen laitoksen lausunnossaan esittämään huoleen useiden tuulivoimahankkeiden mahdollisista häiriökaiuista säätutkamittauksiin, mikä voi puolestaan vaikuttaa turvallisuussäätöpalveluihin alueella. Yhteisvaikutukset tulee tarkastella erityisen huolellisesti ja esittää lieventämistoimenpiteitä. Yhteysviranomaisen kehottaa huomioimaan yhteisvaikutusten arvioinnissa sen mitä jo edellä on tässä lausunnossa ja saaduissa lausunnoissa todettu yhteisvaikutusten arviointia koskien.

Maisemavaikutusten osalta yhteisvaikutuksia tulee tarkastella asuinpaikkojen ja arvokohteiden osalta, joihin mahdollisesti voi ulottua useamman eri tuulivoimahankkeen vaikutukset eri ilmansuunnissa. Maisemallisten yhteisvaikutusten arvioinnissa tulee käyttää vastaavia tarkasteltavia vaikutusalueita kuin maisemavaikutusten osalta on arviointiohjelmassa esitetty muutoinkin. Yhteysviranomaisen katsoo, että maisema- ja näkemäanalyseissä tulee tuoda esiin kaikki lähialueen rakennetut, rakenteilla olevat ja suunnitteluvaiheessa olevat hankkeet. Yhteisvaikutusten mallinuksissa tulee olla selkeästi yksilöitävissä eri hankkeiden voimalat, jotta arviointitulokset ja palaute voidaan kohdistaa oikeisiin hankkeisiin ja voimaloihin.

Melu- ja välkemallinuksiin tulee sisällyttää kaikki ne hankkeet, joista voi aiheutua yhteisvaikutuksia hankkeen kanssa, jotta melun ja välkkeen yhteisvaikutukset saadaan luotettavasti selvitettyä. Mallinuksissa tulee olla selkeästi yksilöitävissä eri hankkeiden voimalat.

Haitallisten vaikutusten ehkäisy ja lieventäminen, arvioinnin epävarmuustekijät sekä vaikutusten seuranta

YVA-asetuksen (277/2017) 4 §:n mukaisesti arviointiselostuksessa on oltava ehdotus toimiksi, joilla vältetään, ehkäistään, rajoitetaan tai poistetaan tunnistettuja merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia.

Arviointiohjelmassa on lyhyesti esitetty, että ympäristövaikutusten arvioinnin aikana esitetään mahdollisuuksia vähentää hankkeesta aiheutuvia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia, jotka voivat liittyä esimerkiksi tuulivoimalaitosten sijoitteluun tai niissä käytettävään tekniikkaan sekä voimajohtoreittien linjauksiin. Yhteysviranomaisen katsoo, että arviointiselostuksessa tulee kirjata selkeästi vaikutustyypeittäin ne ratkaisut, joiden mukaan hanketta suunnitellaan ja pyritään lieventämään mahdollisesti hankkeen aiheuttamia haitallisia ympäristövaikutuksia. Lieventämistoimenpiteet tulee esittää konkreettisesti kohdistuen voimaloihin tai alueisiin, joiden kohdalla lieventämistoimenpiteitä tulisi tehdä. Kokonaisuuden hahmottamiseksi tulee määritellä voimalat tai alueet, joiden kohdalle muodostuu vaikutusten arvioinnin mukaan lieventämispaineita usean eri vaikutustyyppin osalta.

Arviointiohjelmassa on esitetty arvioinnin todennäköiset epävarmuustekijät yleisellä tasolla. Arviointiohjelman mukaan käytössä oleviin ympäristötietoihin ja vaikutusten arviointiin liittyy aina oletuksia ja yleistyksiä, samoin käytössä olevat tekniset tiedot ovat vielä alustavia. Myös saatavilla olevien tai muodostettavien lähtötietojen tarkkuus vaihtelee. Yhteysviranomaisen katsoo, että myös laadittujen/laadittavien selvitysten oikea-aikaisuuteen ja kohdentamiseen liittyy epävarmuutta. Arviointiselostuksessa tulee esittää arvioinnin epävarmuustekijät kunkin vaikutusten arvioinnin yhteydessä.

Yhteysviranomaisen pitää hyvänä, että seurantaohjelma laaditaan. Seurantaohjelman ehdotuksessa tulisi määritellä mitä vaikutustyyppisiä on mahdollista seurata, millä menetelmillä ja millä aikavälillä. Lisäksi tulisi esittää suunnitelma, kuka seurannasta vastaa, miten seuranta raportoidaan ja miten seurantatietoa jaetaan.

YVA-menettelyn ja siihen liittyvän osallistumisen järjestäminen

Lausunnon alussa on esitetty arviointiohjelmavaiheen keskeiset osallistumis- ja kuulemismenettelyt. YVA-menettelyn keskeisiin periaatteisiin kuuluu osallistumisen mahdollistaminen ja laaja kuuleminen. Yhteysviranomaisen katsoo, että hankkeesta on tiedotettu ja osallistuminen on ollut mahdollista riittävällä tavalla.

Viranomaiset on osallistettu YVA-lain 8 §:n mukaisessa ennakkoneuvottelussa jo arviointiohjelmaa valmisteltaessa. Arviointiohjelmassa on tunnistettu seurantaryhmään kutsuttujen tahojen kautta hankkeeseen liittyvät viranomaiset sekä muut sidosryhmät ja osalliset. Yhteysviranomaisen pitää hyvänä, että keskustelumahdollisuuksia on annettu ja annetaan myös arviointiselostusta laadittaessa yleisötilaisuuksien muodossa.

Yhteysviranomaisen korostaa, että paikallisten tietoa, osaamista ja kokemusta tulee erityisesti hyödyntää vaikutusten arvioinnissa osana osallistavia

tiedonhankintamenetelmiä. Vaikutusten arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota haitallisten sosiaalisten vaikutusten vähentämiseen. Yhteysviranomainen korostaa myös tiedottamisen ja osallistumisen tärkeyttä, etenkin kun hankkeen vaikutukset voivat ulottua usean kunnan alueelle ja yhteisvaikutukset muiden hankkeiden kanssa ovat todennäköisesti merkittäviä.

Hankkeen YVA-menettelylle esitetty aikataulu vaikuttaa yhteysviranomaisen näkökulmasta realistiselta. Aikataulua olisi voinut havainnollistaa esimerkiksi kaaviokuvalla, jossa olisi huomioitu myös YVA-menettelyn osalta tärkeät yleisötilaisuudet ja tiedottaminen. Yhteysviranomainen pitää hyvänä, että myös hankkeen suunnittelu- ja toteuttamisaikataulu on esitetty arviointiohjelmassa pääpiirteissään.

Arviointiohjelman laatijoiden pätevyys

YVA-lain 33 §:n mukaan hankkeesta vastaavan on varmistettava, että sillä on käytettävissään riittävä asiantuntemus ympäristövaikutusten arviointiohjelman ja -selostuksen laadintaan. Yhteysviranomainen arvioi asiantuntemuksen näitä asiakirjoja tarkastaessaan. YVA-asetuksen 3 §:n 7 kohdan mukaan arviointiohjelman ja -suunnitelman tulee sisältää tiedot sen laatijoiden pätevyydestä.

Arviointiohjelmassa on esitetty hankkeen ympäristövaikutustenarviointityöhön osallistuvat asiantuntijat. Työryhmän jäsenistä on esitetty koulutustausta ja kokemusvuodet sekä vastuualue arviointityössä. Yhteysviranomainen toteaa, että työryhmän asiantuntijoiden työkokemus on pääosin vahva ja pääosalla tekijöistä on pitkä kokemus oman alansa töistä.

Yhteysviranomainen huomauttaa, että myös yhteisvaikutusten arvioinnin laatija/laatijat on mainittava, sillä yhteisvaikutuksilla on merkittävä osuus hankkeen vaikutustarkastelussa.

Arviointiohjelmassa olisi tullut esittää myös arkeologisen selvityksen laatijoiden pätevyys ja työkokemus.

Arviointiselostuksessa tulee esittää selkeästi kunkin vaikutustyyppin arvioinnin osalta laatija/laatijat, jotka ovat osallistuneet selvitysten tekemiseen ja lopullisen vaikutusarvioinnin ja arviointitekstin laadintaan, mieluiten vaikutustyypeittäin kunkin arvioinnin otsikossa.

Yhteysviranomaisen johtopäätökset arviointiohjelman laajuudesta ja tarkkuudesta

Raportointi

Arviointiohjelma on rakenteeltaan selkeä ja johdonmukainen. Luettavuutta parantaa se, että nykytilankuvaukset, arvioitavat ympäristövaikutukset ja suunnitellut arviointimenetelmät on kirjattu samaan lukuun vaikutustyypeittäin. Esitystapa on

6.9.2023

helppotajuinen ja tukee arviointiohjelman tarkoitusta tuoda asiat esille selkeästi ja yksiselitteisesti.

Hankkeen sijainnin hahmottamisen kannalta olisi ollut hyvä, jos jo heti asiakirjan kannessa olisi esitetty hankealueen sijoittuminen kartalla siten, että kuntarajat, etäisyydet lähimpiin kuntiin ja kaupunkeihin sekä lähialueen muut hankkeet olisi esitetty. Indeksikartan lisääminen kuvaan toisi selkeästi esille hankealueen sijoittumisen maakunnallisesti.

Arviointiohjelmassa on esitetty paljon karttoja, kuvia, taulukoita ja valokuvia, mitä yhteysviranomaisen pitää erityisen hyvänä. Karttaesityksissä on kuitenkin syytä kiinnittää huomiota nykyisten Hankilannevan ja Kesonmäen hankealueiden ja laajennusalueiden esitystapaan, jotta se säilyy samana läpi asiakirjan. Huomiota tulee kiinnittää myös siihen, että kartoissa ja asiakirjan tekstissä käytetään yhteneväisiä nimiä olemassa olevista hankealueista ja laajennusosista. Nyt osasta kartoista puuttuu Hankilannevan ja Kesonmäen tuulivoimapuistoalueet ja osassa niiden esitystapa (väri ja nimi) vaihtelee. Epäjohdonmukainen esitystapa vaikeuttaa ja hidastaa luettavuutta. Toisekseen sekä Hankilannevan että Kesonmäen alueille on suunnitteilla uusia tuulivoimaloita, joten alueet ovat siten osa laajennushanketta ja tulee pitää ehdottomasti mukana karttaesityksissä ainakin niiltä osin kun niille on suunnitteilla toimenpiteitä.

Yhteysviranomaisen pitää hyvänä, että eri vaikutustyyppisiä käsittelevissä luvuissa on alustavat sähkönsiirtoreittien vaihtoehdot esitetty kartoissa. Kartoilla ei kuitenkaan ole esitetty suunniteltujen voimaloiden ja tiestön sijoittumista, joka tiettyjen vaikutustyyppien osalta hankaloittaa arviointia siitä, kohdistuuko vaikutusten arviointi tarkoituksenmukaisille alueille ja onko nykytilan kuvaukset paikkansapitäviä.

Tehdyistä selvityksistä tulee laatia koostekartta, josta käy selkeästi ilmi, mitkä alueet on selvitetty ja arvioitu tämän menettelyn aikana esim. linnuston, kasvillisuuden ja muiden luontoarvojen sekä muinaismuistojen osalta. Selvitysaluekartta auttaa viranomaisia sekä YVA-menettelyn että myöhemmin lupamenettelyn aikana arvioimaan, ovatko alueen selvitykset ajantasaisia kaikilta osin. Tulosten esittämisessä on syytä ottaa huomioon, ettei vaaranneta sellaisten lajien esiintymistä, joilla tiedon julkistaminen voisi vaarantaa lajin esiintymispaikan säilymisen.

Yhteysviranomaisen muistuttaa myös, että arviointiselostuksessa tulee esittää selkeästi, onko etäisyyksiä kuvattaessa kyse etäisyydestä voimalan ja kohteen vai hankealueen ja kohteen välillä. Selostusvaiheessa tulee kiinnittää erityisesti huomiota raportoinnin selkeyteen ja johtopäätösten avoimeen esittämiseen. Vaikutusalueiden laajuudet tulee esittää havainnollisesti kartoilla vaikutustyypeittäin. Raportoinnissa tulee huomioida, että useat lukevat raporttia sähköisessä muodossa.

Arviointiohjelman sivunumeroinnissa on virheitä. Sivunumerointi kulkee normaalisti sivulle 11 asti, jonka jälkeen se jatkuu sivunumerolla 2.

Johtopäätökset

Arviointiohjelma sisältää pääpiirteissään ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun asetuksen (277/2017) 3 §:n mukaiset asiat. Hankilan ja Keson tuulivoimapuistojen laajennushankkeen vaikutusten arviointi voidaan laatia arviointiohjelmassa esitetyn mukaisesti ottaen huomioon tässä lausunnossa esiin tuodut asiat sekä kuulemisen yhteydessä annetut lausunnot ja mielipiteet. Esitetyt arviointia täsmäntävät ja vaikutusarvioinnin tarkkuutta lisäävät asiat on otettava huomioon arviointia laadittaessa.

Arviointiohjelmassa on tuotu esille YVA-menettelyn tarve. YVA-menettelyn on tarkoitus edetä samanaikaisesti Haapaveden kaupungin ja Kärsämäen kunnan alueiden osayleiskaavoituksen kanssa ja arvioinnin aikana valmistuvat selvitykset palvelevat YVA:n lisäksi osayleiskaavoitusta. Niin YVA-menettelyssä kuin kaavoituksessakin tulee huomioida, että mikäli hankealuetta ei tulla lopullisessa, maakuntavaltuuston hyväksymässä energia- ja ilmastovaihemaakuntakaavassa osoittamaan tuulivoimaloiden alueena, ei hanketta voida toteuttaa.

Hankkeen vaatimat luvat on pääsääntöisesti tunnistettu, mutta niiden kuvauksissa on paikoin epätarkkuutta. Tässä lausunnossa esille tuodut puutteet tulee täydentää arviointiselostukseen.

Arviointiohjelmassa ei ole esitetty Hankilannevan ja Kesonmäen olemassa olevien tuulivoima-alueiden tietoja, mitä voidaan pitää merkittävänä puutteena. Myös hankealueen rajauksessa on virhe, eikä aluerajaukseen ole otettu nykyisten Hankilannevan ja Kesonmäen alueita niiltä osin mukaan, kun niille on suunnitteilla uusia voimaloita. Tiedot tulee täydentää arviointiselostukseen.

Sähkönsiirron suunnitelmia on syytä yhdistää samaan johtokäytävään sijoittuvien yleisjohto- tai yhteispylväsrakentein lähellä olevien muiden hankkeiden kanssa. Laajempi sähkönsiirron yhteissuunnittelu toteuttaa myös vaihemaakuntakaavaluonnoksen yleismääräystä, jonka mukaan lähekkäin sijoittuvien voimala-alueiden liittäminen sähköverkkoon on ensisijaisesti keskitettävä yhteiseen johtokäytävään ja yhteispylväisiin, yhteistyössä muiden energiantuotannon hankealueiden kanssa. Sähkönsiirron haasteet nousivat myös useissa lausunnoissa esille. Yhteysviranomaisen painottaa, että vaihtoehtoja voi edelleen muokata ja muodostaa lisää arviointiselostukseen, sillä parhaimmillaan YVA-menettely ohjaa hankkeen suunnittelua järkevimmän toteutusvaihtoehdon löytämiseksi.

Saatujen lausuntojen, mielipiteiden ja yhteysviranomaisen näkemyksen mukaan vaikutusten arvioinnissa merkittävimpiä vaikutustyyppisiä tulevat olemaan vaikutukset ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen, maisemaan ja kulttuuriympäristöihin, ekologiisiin yhteyksiin, Natura- ja muihin suojelualueisiin, linnustoon, metsäpeurojen lisääntymisaikaisiin elinympäristöihin ja lajin kulkuyhteyksiin sekä maakotkan reviireihin, joihin kaikkiin edellä mainittuihin vaikutustyyppisiin kohdistuvat vaikutukset korostuvat entisestään olemassa olevien ja hankealueen lähellä suunnitteilla olevien tuulivoimahankkeiden yhteisvaikutuksista johtuen. Erityistä huomiota tulee kiinnittää yhteisvaikutusten osalta Ilmatieteen laitoksen lausunnossaan esittämään huoleen

useiden tuulivoimahankkeiden mahdollisista häiriökaiuista säätukamittauksiin, mikä voi puolestaan vaikuttaa turvallisuussäätöpalveluihin alueella.

Saadussa palautteessa korostui Hankilan ja Keson suunnitteilla olevan tuulivoimahankkeen sekä myös eri tuulivoimahankkeiden yhteisvaikutukset Haapaveden kaupungin puolella sijaitsevaan Karsikkaan kylään. Yhteysviranomaisen korostaa, että hankkeen ympäristövaikutusten arvioinnissa tulee kiinnittää erityistä huomiota yhteisvaikutuksiin ja ihmisiin kohdistuviin vaikutuksiin. Yhteysviranomaisen edellyttää laadukasta sosiaalisten vaikutusten arviointia ja painottaa myös kansalaisten osallistamisen ja tiedottamisen tärkeyttä.

Hanke edellyttää huomattavan määrän maa- ja kiviainesta, mutta arviointiohjelmassa ei ole esitetty hankkeessa tarvittavia maa- ja kiviainesten määriä. Yhteysviranomaisen toteaa, että edellä mainitun lisäksi hankkeessa on tarpeenmukaista kartoittaa myös lähialueen muiden hankkeiden ja muun rakentamisen yhteinen maa-ainestarve ja saatavuus. Lisäksi hankkeessa on tarpeen laatia liikenteellinen saavutettavuusselvitys, jossa tunnistetaan tuulivoimapuiston rakentamisesta johtuvien kuljetusten vuoksi mahdollisesti tarvittavat muutostarpeet sekä niiden toteuttaminen maantieverkon osalta.

YVA-menettely toimii parhaimmillaan suunnittelun välineenä ja YVA:n tulisi vaikuttaa ympäristöllisesti hyväksyttävän hankevaihtoehdon löytymiseen. Arviointityön edetessä on suunnittelussa voitava poistaa ne voimat ja sähkönsiirtolinjat, jotka vaikutustarkastelun perusteella eivät ole soveltuvia.

Saatu palaute ja tässä yhteysviranomaisen lausunnossa esitetyt näkökohdat tulee ottaa huomioon arviointiselostusta laadittaessa ja hankkeen jatkosuunnittelussa.

Arviointiselostuksessa on esitettävä YVA-asetuksen (277/2017) 4 §:n mukaan selvitys siitä, miten yhteysviranomaisen lausunto arviointiohjelmasta on otettu huomioon. Lisäksi arviointiselostuksessa tulee olla yleistajuinen ja havainnollinen tiivistelmä arviointiselostuksesta valtioneuvoston asetuksen (277/2017) 4 §:n mukaisesti.

Arviointiselostuksessa on oltava ehdotus toimiksi, joilla vältetään, ehkäistään, rajoitetaan tai poistetaan tunnistettuja merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Lisäksi arviointiselostuksessa tulee olla ehdotus seurannan kohteista ja menetelmistä.

ARVIOINTIOHJELMALAUSUNNON TOIMITTAMINEN JA SIITÄ TIEDOTTAMINEN

Yhteysviranomaisen toimittaa lausuntonsa ja kopiot arviointiohjelmasta saamistaan lausunnoista ja mielipiteistä hankkeesta vastaavalle. Lausunto toimitetaan samalla tiedoksi asianomaisille viranomaisille ja mielipiteen esittäneille tahoille.

Arviointiohjelmalausunto julkaistaan viranomaisen verkkosivuilla osoitteessa www.ymparisto.fi/hankilannevantuulivoimayva

SUORITEMAKSU, SEN MÄÄRÄYTYMINEN JA MAKSUA KOSKEVA OIKAISUMAHDOLLISUUS

Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (252/2017) 18 §:ssä tarkoitettun yhteysviranomaisen lausunnon lausuntomaksu arviointiohjelmasta määräytyy ELY-keskusten maksuista annetun asetuksen perusteella. Maksu tästä lausunnosta on valtioneuvoston asetuksen (1357/2022, liite 1.1.2023 maksutaulukko) mukaisesti määritelty suppeassa hankkeessa (11–17 henkilötyöpäivää) määräytyvän työmäärän mukaisesti.

Yhteysviranomaisen lausunnosta määräytyvä suoritemaksu on 8 000 euroa.

Maksuvelvollinen, joka katsoo, että arviointiohjelmasta perittävän maksun määräämisessä on tapahtunut virhe, voi vaatia siihen oikaisua ELY-keskuksesta kuuden kuukauden kuluessa tämän arviointiohjelman antamispäivästä.

SOVELLETUT SÄÄNNÖKSET

Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (252/2017) 8, 16 ja 18 §

Valtioneuvoston asetus ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (277/2017) 3 §

Valtion maksuperustelaki (150/1992) 8 §

Valtioneuvoston asetus (1259/2021) elinkeino-, liikenne- ja ympäristö- keskusten, työ- ja elinkeinotoimistojen sekä kehittämis- ja hallinto- keskuksen maksullista suoritteista vuonna 2023.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt ympäristöasiantuntija Elisa Kyllönen ja ratkaissut ylitarkastaja Minna Takalo.

Liitteet	Liite 1. Arviointiohjelmasta annetut lausunnot ja mielipiteet Liite 2. Maksua koskeva oikaisuvaatimusosoitus
Jakelu	Hankkeesta vastaava
Tiedoksi	Lausunnon antajat Mielipiteen esittäjät